

Αγαπητέ μου φίλε κ. 'Ι. 'Αρσένη,

Σου πέμπω τὸ κάτωθι πεζὸν ποίημα διὰ τὴν «Σαπφῶ» ἧς τόσον ὠραίαν καὶ ἔξοχον εἰκόνα θὰ ἔχη ὁ νέος 'Ιβος τόμος τῆς «Ποικίλης Στοᾶς», δὴ μὲ τόσον ἀκατάβλητον ἔηλον καὶ μὲ τόσον ἀπαράμιλλον ἐγκαρτέρησον ἐτοιμάσεις. Καὶ ἀληθῶς φιλιτατε, δοῦκίς συλλογίζομαι τὸ ἔργον σου, καὶ λαμβάνω ἀφορμὴν πολλῆς πρὸς τοῦτο, ὃ τοῦς μου ἀνατρέχει εἰς μίαν φωτογραφικὴν εἰκόνα σου.

Ἐἶναι ἐκεῖνη εἰς τὴν ὁποίαν φέρουσι προσβλέπον τοὺς παρὰ σὲ τόμους τῆς «Ποικίλης Στοᾶς», τόμους εἰς τοὺς ὁποίους συγκεντρῶνται ἐντὸς πολλῶν ἄλλων, καὶ τὸ μεγαλεῖτερον μέρος τῆς φιλολογικῆς κινήσεως τῆς τελευταίας δεκαετηστείας.

Δὲν γνωρίζω πιστότερον κάτοπτρον τῆς καλλιτεχνικῆς ἀναπαροστάσεως τῶν ἡμερῶν μας, καὶ εἶναι ἄξιον θαυμασμοῦ πῶς εἰς χρόνους τόσον ἀλλοπροσάλλους, εἰς χρόνους συμφορῶν καὶ συγχύσεως τόσων ἀντιθέτων στοιχείων, κατορθώθη νὰ παρουσιάσῃ τὸ ἔργον σου τιοῦτον σύνολον, συνδεδεμένον ἀναποσπᾶστος καὶ δυνάμιον γ' ἀποτελέσῃ τὸν γνώμονα μιᾶς καθολικῆς ἐπισκοπήσεως.

Ἐν τῶν Ἐπιπέδων Ἐπιθεωρήσεων, πρὸς τὰς ὁποίας θὰ ἦτο μέγα ἀδίκημα νὰ παραλληλισθῇ ἢ φιλιτάτη «Ποικίλη Στοά», δὲν εὐρίσκω καμίαν, οὐδ' εἰς τὸ ἀπότερον παρελθόν, μὲ τὴν ὁποίαν καὶ μονομερῶς ἀκόμη νὰ δύναται νὰ συγκριθῇ.

Οἱ τόμοι τοὺς ὁποίους μετὰ τόσης στοργῆς ἐν τῇ φωτογραφίᾳ σου ἐκείνη προσβλέπεις, γέμουν ἀπὸ σελίδας παντοειδῶς ἐνδιαφέροντος, τὸ καλλιτεχνικὸν δὲ μέρος αὐτῶν δὲν εἶναι βέβαια μόνον ἐκείνο τὸ ὁποῖον προωστατεῖ καὶ καταπλήσσει.

Ποῖοι κάποι καὶ ποῖα θυοῖσι καὶ ποῖος θησαυρὸς ἀνεξαντλήτου ὑπομονῆς καὶ λεπτολογίας δὲν συνεδυσάσθησαν καὶ δὲν συνεταυτίσθησαν εἰς τὴν παραγωγὴν τῶν!

Καὶ δὲν ἤξεύρω πράγματι τίς θὰ ἠδύνατο νὰ πραγματοποιήσῃ, δι,τι σὺ μὲ τόσον ἐνθουσιασμόν καὶ μὲ τόσην ἰδιόζουσαν ἐπιτυχίαν ἔκαμες, δίδει ἠμολογουμένως τὸ λαμπρὸν ἔργον σου παρουσιάζει τὴν σχετικὴν ἐκείνην τελειότητα τὴν ἀξιοζήλευτον καὶ τὴν ὄντως μοναδικήν.

Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς εἰσόδου τῆς «Ποικίλης Στοᾶς» εἰς τὸ Δέκατον Πέμπτον Ἔτος, θὰ ἠσθανόμην ἄλλην τὴν ἀνάγκην νὰ ἐορτάσω εἰς εὐρύτερας γραμμῆς τὴν Ἐπιτηρίδα αὐτήν, καὶ νὰ ἐξάρω τὴν ἀπουδασιότητα τοῦ ὑμετέρου ἔργου, ἂν τοῦτο δὲν ὀμίλει τόσον ἐγγλῶντως, καὶ ἂν δὲν παρουσιάζεν ἕκαστος τόμος τὴν ἀνάγκην ἰδιαιτέρας μελέτης καὶ ἀντοτελοῦς χαρακτηρισμοῦ.

Σφίγγων θερμῶς τὴν χεῖρά σου διὰ τὴν χαρμόσυνον ἐορτὴν ἣν ἐν τῇ ἐξαισίᾳ ἔργῳ σου τὰ Ἑλληνικὰ Γράμματα καὶ αἱ Τέχναι καὶ αἱ Ἐπιστῆμαι συνορτάζουσι, σὲ συγχάρω διὰ τὴν ἐμπνευσίᾳ σου ἐκείνην, ἥτις σὲ παρουσιάζει εἰς μίαν εἰκόνα προσβλέπουσα τὸ συσσωματωμένον ἔργον σου. Δι' ὅσους τὴν εἶδον ὀμίλει εὐγλωττώτερον παντὸς χαρακτηρισμοῦ καὶ πάσης ἀναλύσεως τῆς «Ποικίλης Στοᾶς», τοῦ ἔργου σου, τοῦ τιμῶντος ἐν ταύτῃ καὶ τὴν ἐπαχὴν μας.

Διατελῶ ὑμέτερος

Μ. ΜΑΛΑΚΑΣΗΣ

* Σ Α Π Φ Ω *

ΠΟΙΟΣ ποτὲ θὰ σὲ ψάλλῃ ὢ ψάλτρια τῶν αἰωνίων ἐρώτων καὶ τῶν αἰωνίων θλίψεων καὶ τῶν αἰωνίων μελαγχολιῶν; Αἱ ἁρμονίαι τῶν ἀνέμων καὶ αἱ βουβαὶ μουσικαὶ τῶν νηνεμιῶν, μέσθ τῶν μακρῶν χρόνων καὶ τῶν ἀτελειότητων ἡμερῶν, τῶν ἡμερῶν καὶ τῶν νυκτῶν τῶν ἀστροφάγγων καὶ ἠλιοφωτιστῶν, τῶν συνηφωδῶν καὶ σεληνοφάγγων, κρατοῦν καὶ ἀπὸ τὸ ἄσμά σου, καὶ καὶ ἀπὸ τὴν ὀδύνην σου καὶ καὶ ἀπὸ

ΙΩΑΝΝΟΥ ΑΡΣΕΝΗ «ΠΟΙΚΙΛΗ ΣΤΟΑ»

29ον

τὴν φλόγα τῆς καρδίας σου τὴν ὁποίαν ἐξήντησεν εἰς ἀθανασίαν, ὁ μάταιος χρόνος.

Καὶ αἱ ἀλοϊκὰὶ λῦραι ἀφάνουν τὸν σκοπὸν τῶν ἤχων σου, εἰς τὰ δάση τὰ μακρόδια τῶν οὐκίων καὶ τῶν μελανῶν πετρῶν, καὶ τὰ ναύαγια τῶν μαργαροδῶν κογχυλίων ἀναμείλουν τοῦ στεναγμοῦ σου τὸν ψῆθρον, ὅπου ἀμύδιστος ἀκτὴ παρφύροῦται εἰς δάση, ὅπου κολπίσκος ζωγραφίζεται εἰς διαφάνειαν ἡμέρας, ὅπου ὄρμος ξανοίγεται εἰς πέπλον λήθης ἀγίνης ἐξατμίσεως.

Καὶ φέρεται ἐκεῖθεν εἰς τὴν ὑγρότητα τῶν ἀνθρώπων ὀφθαλμῶν, καὶ εἰς τὴν ῥοδαλότητα τῶν μετῶν χειλέων καὶ εἰς τὸ ἀφρόγος τῶν καρδιῶν καὶ εἰς τὴν δίψαν τῆς ψυχῆς καὶ εἰς τῆς καρδίας τὸ ἀνήσυχον, τὸ ἀμφίβολον καὶ μυστηριώδες ἴσχυμα σου, καὶ ἐκκλίνει τὰ παρθενικά γόνατα καὶ ἀτονεῖ τοὺς στίβους μῆς, καὶ ἐκνευρίζει καὶ μεταγγίζει εἰς τὸ αἷμα τὴν χλιροότητα τῆς ἀνοίξεως, καὶ τὸ ἠδονικὸν ῥίγος τοῦ ἠθινοπάρου...

Καὶ εὐδνει τὸ ἴσχυμα σου εἰς τὴν πτόσιν τῶν ξηρῶν φύλλων, τῶν θρηνοῦντων εἰς σπαραγμὸν ἠφώνων τῶν ἐαυτῶν θάνατον, εἰς τὸν ῥοῦν τοῦ ἀνοφελούς καὶ ἀσκοποῦ ῥεύματος τῶν φαιήγων καὶ τῶν ἀπορρώγων πετρῶν, εἰς τὴν καυστικότητα τῶν ἐρήμων πεδιάδων, τῶν νοσταλγῶν μῆς πιχυφύλλου οὐκίης, εἰς τὴν φωτοκίαιμιν ἐνὸς δειλινοῦ τῶν ὄρεων, εἰς τοὺς σπρίζοντας εὐθεῖς στάχτες τοῦ ἐσθίου πρὸς θερισμὸν, εἰς τοὺς φράκτας τῆς μελαγχολικῆς γυμνότητος, εἰς τὴν ἐρείπια τῶν ἐγκαταλειμμένων οὐκίαικων, τῶν εὐλαδῶν οἰκοδομημάτων τῶν ἐρριμμένων εἰς ἀδοξον θάνατον πρὸς δόξαν ἐνὸς θεοῦ, εἰς τὰ περίστυλα καὶ τοὺς κίονας καὶ τὰς μετώπας τῆς αἰωνίας ἀγῆς, τὰ θρηνοῦντα αὐτὰ συντήρηματα, εἰς πᾶν ὅ,τι ὁ χρόνος πληγώνει, κατέρριψε, ἢ οὐκ παρασῆθη μίαν ἡμέραν....

Εἶσαι σὺ ἡ Νύκτις τῶν ὀραίων ματαιοτήτων, τῶν ὀνειρῶν τῆς ψυχῆς καὶ τῶν πόθων τῆς καρδίας, τὸ ἴσχυμα τοῦ φευγαλέου ἔρωτος, ἢ δῆλα τοῦ ἰδανικοῦ, φλογερῶ καὶ ἀκόρετος καὶ ἀνοφελής, ἢ πάλαι ποτὶ νεότης, ἢ καταδικασθεῖσα νῦν φέρῃ εἰς ἀντίτροφον τῶν αἰσθημάτων ὄρμην, τὴν ὄρμην ἐνὸς πνευματικοῦ μεταγίγνατος.

Καὶ εἶσαι σὺ ὁ προδοθεὶς ἔρως, ὁ πόθος καὶ ὁ ἡμερος, ὁ κίμων νῦν κυκλοφοροῦν ἀστριατὰ εἰς τὰς φλέβας καὶ νῦν ἐκσποῦν κεραυνοὶ εἰς τὰ θυμάτα, καὶ νῦν ἐκπέμπονται φλόγαις ἀπὸ τὰ χεῖλη, καὶ νῦν ἐκφύγη τῶν δαιτύλων τὸ ὑγρὸν πῦρ, καὶ νῦν ἐξαπολύεται τοῦτο διὰ τῶν νευρῶν τῆς κιάρας σου μέχρι οὐρανοῦ, ὡς μία κατάρα ἀνοικτήριων δι' ὅλα καὶ θανάσιμος.

Καὶ εἶσαι ἀκόμη σὺ, ἡ ἀπόκοτος ὀδοιπόρος τῶν ἀσελάνων νυκτῶν, ἡ βυθίασα τὴν ἀκταγραφίαν τῆς εἰς τὴν μελανότητα τῆς νυκτός, ἢ χυδεῖσα εἰς τὸ ἔρεβος τοῦ ἀνοφελούς ὁρόμου, ἢ καθίσασα ὡς πληγωμένος ἀετὸς εἰς τὸν ἀπόκοτον βράχον, ἢ ἐτάσασα τὰ βῆθη τῶν θαλασσῶν καὶ τῶν οὐρανῶν τὰ ἴση, καὶ τῆς ψυχῆς τ' ἀνεξερεύνητα καὶ τῆς καρδίας τὰ δαιδαλώδη, ἢ τονίσασα τὸ Κόκκιον εἰς ἐπίκοον τῶν κοφῶν στοιχείων, ἢ ριψθεῖσα κατόπιν εἰς τὰ κήματα τὰ ψυχρὰ καὶ ἀπαθῆ καὶ αἰώνια.

Καὶ κρατεῖς ἀκόμη, ἀδελφεῖ τῶν Νηρηίδων καὶ τῶν Ἐνναλίων θεαινῶν τὴν λύραν εἰς τὴν ἀριστεράν, καὶ μετὰ τὴν δεξιάν τὴν καρδίαν σου, εἰς δαίγμα τοῦ πόνου ὅστις σὲ ἐκρήμνισεν ἐκεῖ, καὶ ὅστις σοῦ ἐτόνισε διὰ τελευταίαν ἰσθμὸν τὸ θρηνοπλῆκτον ἴσχυμα.

Καὶ δὲν θῆ σὲ ψάλλουν ποτέ, ὦ ψάλτρια τῶν αἰωνίων ἐρώτων καὶ τῶν αἰωνίων θλίψεων καὶ τῶν αἰωνίων μελαγχολῶν, ἀνθρώπινα χεῖλη· αἱ ἀρμονίαι τῶν ἀνέμων καὶ αἱ συναυλίαι τῶν θυελλῶν φέρουν ἕως τὴν γῆν τοὺς ἕμους σου, τοὺς ὁποίους ψάλλουν ἐκπαλαί τῶν θαλασσῶν αἱ ὄρμαι καὶ τῶν ὀκεανῶν αἱ μανίαι.

Εἰς τὸν τρόμον καὶ τὴν φθίκην τῶν καταπλίκτων ὄρων, ἢ λαύρα τῶν μεγάλων κυμάτων σὲ φθάνει, καὶ ἡ λύρα σου ἀφάνει τὸν αἰώνιον ὄρμον τῆς, καὶ φέρεται ἐκεῖθεν, εἰς ἐμψυχα καὶ ἀψυχα, ἀπὸ τὴν ὑγρότητα τῶν ὀφθαλμῶν καὶ τὴν ῥοδαλότητα τῶν χειλέων καὶ τὴν στίβαρότητα τῶν μῆδων, καὶ τὰς εὐγενεῖς νοσταλγίας καὶ τὰ παρθένα ὄνειρα, μέχρι τῶν ξηρῶν φθινοπωρινῶν φύλλων καὶ τῶν γυμνῶν ἐρείπιων, τῶν παραδιδόντων εἰς τὴν ἐμπιστοσύνην τῆς ἐρημίας τὸ μυστικὸν τῆς ἐγκαταλείψεως τῶν.....

M. ΜΑΛΑΚΑΣΗΣ

Η ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ ΠΑΙΔΕΥΣΙΣ

(28 Ἰουνίου 1897 ἐν Σόφῳ)

Ἐπισκέφθη σήμερον ἡ δεσποινὶς Σεβαστῆ Καλλισπέρη, ἐλθοῦσα ἐξ Ἀθηνῶν

πρὸς ἐπιθεώρησιν τῶν εἰς τὰς Κυκλάδας δημοσίων τῶν θηλέων σχολείων. Τὴν προΐαν ἀνέγνω εἰς τὴν ἐφημερίδα τὸ «Ἄστυ» ἄρθρον ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «Ἀνάθεμα» δημοσιευθὲν ὑπὸ τῆς δεσποινίδος Καλλισπέρη, ἐν ᾧ διαγινωσκόμενων τῶν αἰτίων τῶν κατατρυχόντων τὴν πολιτείαν μας κοινωνικῶν καὶ πολιτικῶν δεινῶν προτείνεται καὶ τὸ μέσον τῆς θεραπείας. «Συζήτησις πολλὴ ἐγείρεται, λέγει ἡ ἀρθρογράφος, καὶ ἀναζητούμενον

τοῦ αἰτίου τοῦ ὀλέθρου ἀποδίδεται εἰς τὴν κακὴν διαχείρισιν τῶν οικονομικῶν μας, ἢ εἰς τὴν ἀτελεῖ συκρότησιν τῶν στρατιωτικῶν μας, ἢ εἰς τὸ πλημμελεῖς τοῦ πολιτεύματός μας, ἀλλὰ λησμονεῖται τὸ πρῶτον καὶ κύριον αἶτιον. Ἡ νεωτέρη Ἑλληνικὴ πολιτεία οὐδέποτε ἐμερίμνησε νὰ μορφώσῃ ἠθικὸν ἄνθρωπον καὶ τίμιον πολίτην, ἐπομένως οὐδὲ πατριώτην δεδοκιμασμένον. Τοῦτο μαρτυροῦσιν ἀναντιλέκτως τὰ ἀπώτερα καὶ τὰ ἐγγύτατα αἶτια τῆς θανάσιμου ἀγωνίας εἰς ἣν περιήλθομεν καὶ ἐν ᾗ διατελοῦμεν, καὶ αἱ γινόμεναι ἀσχημῆαι ἐν παντὶ κλάδῳ καὶ πρὸ τοῦ πολέμου καὶ κατ' αὐτόν». Οὕτω διαγινωσθείσης τῆς νόσου, ἡ δεσποινὶς Καλλισπέρη, ὑπαγορεύει τὴν ἀνακαινίσιν τοῦ τρόπου τῆς δημοσίας ἐκπαι-

Σ. Δ. Π. Σ. Τὸ ἀνατέρω ἄρθρον, ὑπερ εὐημερῆσθαι καὶ αὐθις νῦν πέμψη ἐκ Κρήτης εἰς στολισμὸν τῆς «Ποικίλης Στοδῆς», ὁ πάντοτε διὰ τῆς περιφανούς συνεργασίας του ἐξαιρετικῶς κοσμῶν τὸ ἡμέτερον ἔργον σοφὸς συγγραφεὺς καὶ δεινὸς ἀπολογητὴς τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἀποτελεῖ ἀπόσπασμα τελείως ἀνεκδότου συγγραφῆς «Ὀδοιπορικῶν Ἀναμνήσεων» τοῦ βαθινουστίτου καὶ ἐξόχου πατριώτου κ. Γ. Σκαλτσούνου.

δεύσεως και τῆς διδομένης εἰς τοὺς παῖδας ἀγωγῆς πρὸς μὲν ἄνθρωπων και πολιτῶν. Ἄλλὰ τίς ἐστὶ ἡ βᾶσις και τίς ἡ ἀρχὴ ἐξ ἧς θὰ διαπνέηται ἡ ἀνακαίνισις αὕτη; Περὶ τούτου οὐδὲν ἀναφέρεται ἐν τῷ προκειμένῳ ἄρθρῳ.

Εὐχαριστήσας τὴν δεσποσύνην Καλλιπέρην διὰ τὴν εὐγενῆ ἐπίσκεψίν της, πρὸ μικροῦ, τῇ εἶπον, ἀνεγίνωσκον ἀξιόλογον ἄρθρον σας εἰς τὴν ἐφημερίδα τὸ « Ἄστυ », ἐφ' οὗ θὰ σᾶς ζητήσω τὴν ἀδειαν νὰ σᾶς γνωρίσω τὰς περὶ αὐτοῦ ἐντυπώσεις μου. Διεγνώσατε, κατ' ἐμὴν γνώμην, ὀρθότατα τὴν πηγὴν τῶν κατατρυχόντων τὴν ἡμετέραν πατρίδα κοινωνικῶν και πολιτικῶν δεινῶν. Διατρέχοντες φοβερὰν ἠθικὴν κρίσιν, ἐξ ἧς πηγάζει ἡ πολιτικὴ διαφθορὰ και ὁ ἀπειλῶν κίνδυνος τὴν ὑπαρξίν αὐτῆς τῆς Ἑλληνικῆς ἐπικρατείας. Ματαίως ἐκζητοῦμεν τὴν Θεραπείαν ἀπὸ μόνῃν τὴν μεταβολὴν τῶν Θεσμῶν. Μοναρχία, Δημοκρατία, Συνταγματικὸν πολίτευμα εἶναι μηχανισμοί, ὧν ἡ σκοπιμότης και τὸ τελειοφρόνον τῆς λειτουργίας ἡρτῆται ἐκ τῶν καλουμένων νὰ Θεώσωσιν αὐτοὺς ἐν ἐνεργείᾳ. Ἐὰν ὁ Μονάρχης ἢ οἱ πληρεξούσιοι και ἐκλογεῖς και δικασταὶ και κληρικοὶ και ὑπουργοὶ και ὑπάλληλοι δὲν συναισθάνωνται τὸ καθήκον και τὴν δύναμιν τοῦ ἠθικοῦ νόμου ἐν τῇ ἰδίᾳ συνειδήσει, οἱ ἐντελέστεροι τῶν Θεσμῶν και τῶν πολιτειακῶν ὀργανισμῶν πρὸς οὐδὲν συμβάλλουσιν ὑπὲρ τῆς προόδου τῶν λαῶν και τῆς εἰρηνικῆς και ἀπροσκόπτου αὐτῶν συμβιώσεως. Ἀτελεῖς νόμοι και Θεσμοὶ συμπληροῦνται ἢ και μεταβάλλονται ἐπ' ἀγαθῶ τῶν λαῶν, ἐὰν οἱ καλούμενοι νὰ ἐφαρμόσωσιν, εἶναι ἄνδρες παραδειγματικῆς ἰκανότητος και τιμιότητος, ἀλλὰ πρὸ πάντων τιμιότητος και χαρακτηῆρος ἀνεπιλήπτου. Ὑπόδειγμα ἔστω τὸ Ἀγγλικὸν ἔθνος. Καὶ τίνοι τρόπῳ ἀρὰ γε θὰ ἠθικοποιήσωμεν τὸν λαόν και θὰ προπαρασκευάσωμεν τὸν τίμιον ἄνθρωπον και τὸν τίμιον πολίτην ἐν ὑμῖς ὀρθῶς ἐκζητεῖτε; Διὰ τῆς παιδείσεως, λέγετε, και διὰ τῆς παιδείσεως μάλιστα τῶν θηλέων. Ἄριστα.

Ἄλλ' ἡ παιδείσις αὕτη ὅπως τύχη τοῦ σκοποῦ αὐτῆς δεόν νὰ ἦ ἠθικο-θηρακευτικὴ. Ἡθικὴ μακρὰν τῆς θρησκείας εἶναι χιμαίρα. Ἐὰν ὁ ἄνθρωπος ἦναι ὄγκος κρέατος στερούμενος πνευματικῆς ὑποστάσεως, — ἐὰν ἦναι τὸ ἐξαγόμενον τυφλῆς και ἀσκόπτου ἐξελίξεως τῆς ὕλης, — ἐὰν οὐδὲν ὑπάρχη πλὴν τοῦ ὄρατοῦ και ἀπτοῦ κόσμου, — ἐὰν ὁ ἄνθρωπος στερῆται ἐλευθέρως βουλήσεως και εὐθύνης, — ἐὰν ἐν ἐνὶ λόγῳ ἦναι ἀληθεῖς αἱ ὀλισθητικαὶ και μονιστικαὶ θεωρίαι ὅς ἐδίδαξαν πολλοὶ τῶν ἐν τῷ Ἑθνικῷ Πανεπιστημίῳ καθηγητῶν και ἐξ ὧν ἐδηλητηρήσθη ἡ ἀτμοσφαῖρα τῶν Ἀθηνῶν και ἐξ αὐτῆς μετεδόθη ἡ νόσος εἰς τὰς ἐπαρχίας, τότε ὁ ἠθικὸς νόμος μηδεμίαν ἔχει ὑπόστασιν, μηδεμίαν ἐν τῇ συνειδήσει δύναμιν, οὐδὲν κύρος. Τὰ σχολεῖα εἰς ἃ θὰ διδάσκωνται γράμματα και ἀχώρευτοι θεωρίαι και γυμναστικὴ και μουσικαὶ και κύμβαλα τέρψεως, θὰ ὡσι μέσα κοινωνικῆς διαφθορᾶς, ἐὰν ἐν αὐτοῖς δὲν ἐπικρατῆ ἢ εἰς Θεὸν πίστις και ἡ διδασκαλία τῆς πρακτικῆς ἠθικότητος και τοῦ ὑποδείγματος τῆς εὐσεβείας και ἀνεπιλήπτου διαγωγῆς τῶν διδασκόντων. Ἀναφέρετε εἰς τὸ ἄρθρον σας τὴν χορηγομένην ἐκπαίδευσιν τῶν παιδῶν εἰς τὴν Ἀγ-

γίαν. Ἀξιόλογα. Διδάσκουσι τὴν γυμναστικὴν και τὰς πρακτικὰς γνώσεις, ἀλλὰ πρὸ παντός ἄλλου διδάσκουσι τὴν πρακτικὴν εὐσεβείαν διὰ τῆς προσευχῆς και τῆς ἐξωτερικῆς λατρείας· πρὸ τινῶν ἐβδομάδων ἢ ἰδίᾳ ἐφημερίᾳ τὸ « Ἄστυ » ἐδημοσίευσεν τὸν κανονισμὸν Ἀγγλικοῦ γυμνασίου χαρακτηριζομένου ὡς τὸ ἐντελέστερον πάντων τῶν ἐν Ἀγγλίᾳ. Μεταξὺ τῶν μαθημάτων ἀναγινώσκειται ἐν αὐτῷ πρῶταν και ἐσπέρας « προσευχὴ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ » ἐπὶ ἡμίσειαν ὥραν. Φοβοῦμαι ὅτι ἐὰν τις ἐπρότεινε τοιοῦτον κανονισμὸν ἐν Ἀθήναις θὰ θεωρεῖτο ὡς φανατικὸς ἢ παρὰ-φρων. Ἄλλ' ἐντεῦθεν ἐκπηγάζει και ἡ διαφορὰ τῆς Ἀγγλικῆς πολιτείας ἀπὸ τῆς Ἑλληνικῆς, και τὰ λαμπρὰ και σωτήρια ἀποτελέσματα τῆς ἐφαρμογῆς ἀτελῶν συνταγματικῶν νόμων και Θεσμῶν ἐν Ἀγγλίᾳ και αἱ ἔθνικαὶ καταστροφὰ τῶν τελειοτέρων συνταγματικῶν Θεσμῶν τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ δημοσίων λειτουργῶν και ἀντιπροσώπων και ἐκλογῶν μὴ συναισθανομένων ἐν τῇ συνειδήσει τὴν ἰσχὺν τοῦ νόμου τῆς ἠθικότητος ἀπορροῦσης ἐκ τῆς θρησκευτικῆς πεποιθήσεως.

Τὰς παρατηρήσεις ταύτας ἔλαβον τὸ θάρρος νὰ κάμω ἐπὶ τοῦ ἀξιολόγου ἄρθρου τε ἄρθρον σας. Ἐπιθυμῶν τὸ προτεινόμενον φάρμακον τῆς παιδείσεως νὰ ὀρῆται ειδικώτερον, διὰ τοῦ χαρακτηρισμοῦ τῆς ἠθικο-θηρακευτικῆς βᾶσεως και ἀρχῆς.

Μετὰ χαρᾶς ἤκουσα τὴν δεσποσύνην Καλλιπέρην συμφωνοῦσαν μετ' ἐμοῦ και βεβαιοῦσαν με ὅτι ἐν δευτέρῳ ἄρθρῳ θὰ πραγματοποιηθῆ τὰ περὶ τῆς ἀναγνώσεως βιβλίων, ὅτε θὰ λάβῃ περίστασιν ν' ἀναπτύξῃ τὰς ιδέας της ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῆς ἐν τῷ σχολείῳ θρησκευτικῆς παιδείσεως.

Ἡ εἰδησις αὕτη, εἶπον τότε εἰς τὴν πολυμαθῆ δεσποσύνην, ἀληθῶς μ' εὐφραίνει. Ἐπαινεῖτε, και δικαίως, εἰς τὸ ἄρθρον σας τὸν πατριωτισμὸν τῶν πατέρων μας και τὸ τεράστιον ἔργον, ὅπερ ἐπεχείρησαν κατὰ τὸ ἔτος 1821. Φοβείσθε ὅτι αἱ ψυχαὶ αὐτῶν βλέπουσαι ἡμᾶς, ρίπτουσι μέγα ἀνάθημα κατὰ τῆς μακρᾶς σειρᾶς τῶν τῆς Παιδείας ὑπουργῶν, διότι ἡ πνιγνρὰ ἀτμοσφαῖρα τῶν ἰδρυθέντων σχολείων ἐφθείρε και αὐτὸν τὸν πατριωτισμὸν. Ἄριστα. Ἄριστα. Ἀλλὰ τίνα ἦσαν τὰ σχολεῖα εἰς ἃ οἱ πατέρες μας ἐδιδάχθησαν τὴν ἀτομικὴν και οἰκογενειακὴν ἠθικότητα και τὴν πρὸς τὴν πατρίδα ἀγάπην; Ἀναφέρομεν μετὰ περιφρονήσεως τὰ σχολεῖα τῆς Ὀκτωῆχου και τοῦ Ψαλτηρίου εἰς ἃ ἀνεγίνωσκον τὸ « Μακάριος ἀνὴρ ὃς οὐκ ἐπορεύθη ἐν βουλῇ ἀσεβῶν και ἐν ὁδῷ ἀμαρτωλῶν οὐκ ἔστι ». Ἀλλὰ τί ἀρὰ γε παρήγαγον τὰ σημερινὰ γυμνάσια και τὰ Πανεπιστήμια εἰς ἃ ἐδιδάχθησαν ἀσεβεῖς θεωρίαι, τί δὲ τὰ ἀναγνώσματα τοῦ Ἰσραηλῆτου Νορδάου, τοῦ Βίχνερ και τῶν μυθιστορημάτων; Ἀνεγνώσατε τὴν προκήρυξιν τοῦ Ἀρχηγοῦ τοῦ ἐν Ἠπειρῷ στρατοῦ κ. Σμολένσκη ἣν ἐξέδωκε πρὸ πέντε ἡμερῶν; Ὁ στρατὸς μας εἶναι εἰς τὰ ὅπλα πρὸ δύο μηνῶν και ἤδη ἀναφαίνονται συμπτώματα οὐχὶ εὐάρεστα και φόβοι και ἀπειλαὶ και διαδόσεις λειποταξίας διαδίδονται, αἵτινες ἠνέγκασαν τὸν ἀρχηγὸν νὰ ἐκδώσῃ ἡμερησίαν διαταγὴν ἐν ἣ ἀποτυπῶται ἡ διαφορὰ τοῦ ἐν τῇ πίστει πατριωτισμοῦ τοῦ ἔτους 1821,

μετά τοῦ αὐτοκαλουμένου σημερινοῦ πατριωτικοῦ τῶν γυμνασίων καὶ τοῦ Ἑθνικοῦ Πανεπιστημίου.

Ὅς μὴ ἀπατώμεν ἑαυτοὺς, ὡς ἐμβλέψωμεν εἰς τὰ γενόμενα ἐν ταῖς Ἀγγλο-σαξωνικαῖς χύραις καὶ ὡς διδαχθῶμεν ἀπὸ τὴν πείραν τῶν ἀγώνων. Πᾶσαι αἱ γενόμεναι παρ' ἡμῖν συζητήσεις περὶ συστημάτων ἀγωγῆς καὶ παιδείσεως τῆς νεότητος, πάντα τὰ Πανεπιστήμια καὶ γυμνάσια καὶ αἱ καλούμεναι μεταρρυθμίσεις καὶ μεταβολαὶ πρὸς οὐδὲν ἢ ἀφελήσωσι μέχρις οὐ δὲν ἐργασθῶμεν σπουδαίως πρὸς ἠθικοποίησιν τοῦ λαοῦ διὰ τῆς ὀρθοκεντρικῆς παιδείσεως.

(Ἐν Χαλέπῃ κατὰ μῆνα Ἀθροσίου τοῦ 1901)

ΙΩΑΝΝΗΣ ΣΚΑΛΤΣΟΥΝΗΣ

ΙΧΕΝ ἔλα τὰ ἐφόδια τοῦ νέου ἀνθρώπου. Τὸ σφρίγος τῶν νεανικῶν του ἐτῶν τὸ ἀδάμιστον καὶ νευρῶδες ἐπέδραστο ἀπὸ περιωπὴν καταγωγῆς καὶ φωτεινοῦ στρατιωτικοῦ μέλλοντος. Μόλις ἀπέλιπε τὰ γυμνασιακὰ βάρη, ἀπῆλθεν εἰς Εὐρώπην. Εἰσῆλθεν εἰς εἰδικὰ στρατιωτικὰ σχολὰ τοῦ Βελγίου ἐσπούδασεν ἐκεῖ εὐδουειδίως καὶ εἰσῆλθε κατόπιν, προτιθέμενος νὰ καταταχθῆ εἰς τὸ Ἴσπικόν, εἰς τὴν παγκοσμίου φήμης Γαλλικὴν Ἰσπανικὴν Σχολὴν τῆς Saumur.

Ἦλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα μὲ τὰ ὄραϊότερα ὄνειρα. Ἀνίκων εἰς οἰκογένειαν διακρινομένην ἐν τῇ Ἀθηναϊκῇ κοινωνίᾳ, μορφωμένος καὶ κοινωνικῶς καὶ επιστημονικῶς, μὲ τὴν ἀρρενωπὴν, μελαψὴν ἡθιογονίαν, τὴν ἐνθυμίζουσαν πρωτοεργάτας πολεμικοῦς, μὲ τὴν ἀτίθασον δραστηριότητά του, μὲ τὸν ἱσπικόν, τὸν γεννησιφόρον καὶ ἀκέραιον χαρακτήρα του, κατέκτησεν ἐν τῇ πατρίδι τὴν γενικὰς ἀντιπαθείας. Ἡ κοινωνία τῶν ἐγγυκαλίσθων καὶ ὁ στρατὸς εἶχεν ἤδη εἰς τοὺς κόλπους τοῦ τιμίον καὶ γενναῖον στρατιώτην.

Ὁ τελευταῖος ἀτυχὴς πόλεμος, τὸν εἶρε πρόθυμον ὑπεραδυστήν τῆς Πατρίδος. Ἐτάχθη ἐν τῇ πρώτῃ γραμμῇ, πάντοτε πρόθυμος, ἐνθουσιώδης, ὑπερήφανος, καρτερικὸς. Ὅς Ἀνθυπίαρχος δὲν εἶχε βεβαίως εὐρὺ στάδιον δράσεως, ἀλλ' ἡ ψυχικὴ δυσθυμία δὲν κατόρθωσε ν' ἀποσπῆξῃ ἐν ἑαυτῇ τὴν ἡλόγα τοῦ πατριωτικοῦ τοῦ ἐγκαρτεροῦντος. Ἀνίκων εἰς τὸ πρῶτον Ἴσπικόν σύνταγμα τῆς Ταξιαρχίας Μακρῆ,

* **ΘΕΟΔΩΡΟΣ Γ. ΠΑΧΤΗΣ** *

ΑΝΘΥΠΙΑΡΧΟΣ

* Ἀπέθανεν ἐν Παρισίοις τὴν 12ην Φεβρουαρίου 1900 *

ἐπεδείξατο διαγωγὴν λίαν τιμητικὴν δι' αὐτόν, αἱ ἐκθέσεις δὲ τῶν προϊσταμένων ἀρχῶν, κολακευτικώτατα μαρτυροῦσι τὴν πρὸς τὸ καθῆκον ἀφοσιώσιν του καὶ εὐλάβειαν.

Ἡ ἀσθένεια τῆς δράσεως ἦτον ἀνοικτὴ ἐντελής. Ὅτε ἀσημαντόν τι γεγονός, ἐνοκίπτει μετὰ κεραυνώδους ῥῆθις. Ὁ Θεόδωρος Πάχης ἀπήχθετο εἰς Παρισίους διὰ νὰ ὑποστῇ θεραπείαν. Ἐν δῆγμα μαγιοθρέπτου κυναρίου ἠπείλει τὴν ῥοδίνην καὶ εὐέλπιδα ἐκείνην ζώην.

Καὶ ἡ πόλις τοῦ βορῦθου καὶ τῆς χαρᾶς ἐδέχετο ἕνα κατάδικον

θανάτου. Καὶ θανάτου ὀδυνηροῦ, ἀδυσωπύτου, φρικώδους. Καὶ δὲν ἐπρόφθαiven ὁ ἀτυχὴς Ἀνθυπίαρχος νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸ Λυσσατρεῖον, ὅτε ἐγένετο ἡρως λυρικοῦτατου διγῆματος.

Ὁ ἦρως νευρικός, ἐγένετο νευρικώτερος. Ἡ νόσος ὑπέβασκε καὶ ὁ πλήρης ζωὴς Θεόδωρος Παχὺς κατελήφθη ἀπὸ ἀψασίαν:

Βλέπων ἐγγίζον τὸ ἀνίκητον τέλος, ζῆτεῖ νὰ γράψῃ.

Ἡ διαθήκη του, ἡ πρὸ τοῦ τρομεροῦ θανάτου γραφεῖσα, συνίστατο ἀπὸ τρεῖς λέξεις. Ἐἶναι ἡλιγόλογος ἡ διαθήκη τῆς νεολαίας, ἡ διαθήκη ἢν γράψουν τριάκοντα ἔτη, εἰς τὸ προδικάνιον ἀκόμη τῆς κοινωνικῆς ζωῆς.

Ἐν τῇ ἔσθῃ, μακρὰν φιλάτων γονέων, ἀδελφῶν καὶ ἀγαπητῶν συναδέλφων, ἐν τῇ πόλει, ἥτις μόνον εἰς τὴν ζωὴν ἀνίκη καὶ δι' αὐτὴν, νομίζει τις, φκοδομηθῆ, ἀπελπίε ὁ Παχὺς, ἠσθάνθη ὀδυνηρότερον τὸν θάνατον. Καὶ ἀνέκυθεν ἀμέσως ὁ τιμὸς χριστιανός, ὁ πιστὸς τηρητῆς τῶν πατρῶν παραδόσεων. Εἶδε τὴν θρησκείαν μόνην παρήγορον, μόνην σύντροφον.

— Θέλω νὰ ἐξομολογηθῶ!

Ἴδου ἡ διαθήκη του.

Ἴδου ἡ τελευταία σελὶς τῆς ζωῆς του, ἡ τόσον εὐσεβῶς ὑπὸ τὰς σκληροτέρας συνθήκας τῆς τραγικότητος τετρατοῦσα τὴν ὑπαρξίν του.

Μετεφέρθη εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τὴν Ὀρθόδοξον. Εἰσῆλθεν ὁ ἐτοιμοθάνατος καὶ ἐσπευσε νὰ ἐξομολογηθῆ. Καὶ ἡ ἐξομολογητῆς του ἦτον εἰς μετριόφρον τῆς ζωῆς του χαρακτηρισμός. Δὲν ἐπρόφθασε νὰ κἀμῃ ὅ,τι ἐπιλοδοῖ ἐν τῇ ζωῇ ἀπετύχχανεν ἦδη καὶ εἰς αὐτὸν τὸν θάνατον, τόσῳ πρῶτον, τόσῳ ἀνοικτίρμονα, τόσῳ ἰδοξον!...

Ἐλαβε μολυβδίδια διὰ νὰ χαράξῃ τὴς τελευταίας ὀλίγας ἀποχαιρετιστηρίους γραμμὰς. Μάτην. Ἡ χεὶρ ἰδυνάτει νὰ συναρμολογήσῃ τοῦ ἐπιποτιζομένου ὀλονέν πνεύματος τοὺς τρομώδεις συλλογισμούς. Καὶ ἐπεσεν ἐκ τῆς χειρὸς του ἡ μολυβδίς καὶ ἐν αὐτῷ τῷ εὐκτηρίῳ ὀκῷ, ἐν τῇ στάσει ἴσως ἐκείνῃ τῆς συντριβῆς, διὰ τελευταίαν φορὰν ἀναζητῶν τὴν πολυήλιπτον καὶ πολύτιμον μητέρα του ἐξέπνευσε, μὲ τὸ ὄνομά της εἰς τὰ ὀθειμένα πλέον χεῖλα του.

Τὸ εἶδος τοῦ θανάτου, τοῦ ἐκ λύσσης, εἶχε δίκαιον ὁ Παχὺς νὰ χαρακτηρίσῃ ὡς ἀποτυχίαν. Ἀλλ' αὐτὸς κατάρθωσε νὰ τὸν ἐξιδανικεύσῃ, νὰ τὸν καταστήσῃ ποιητικόν. Καὶ ἀπέθανεν ὑπὸ περιστάσεις πίστεως καὶ ἀγάπης, ὑπὸ τὴν σκέπην τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ὑπὸ τὰς εὐλογίας αὐτῆς...

Καὶ ὑπέστη οὕτω νέον ἀδίκητον τραῦμα ὁ ἐγκριτος καὶ εὐγενέστατος Ἑλληνικὸς οἶκος Παχῶ. Τρεῖς μόνους υἱοὺς εἶχον καὶ ἀπώλεσαν οἱ ἀτυχεῖς γονεῖς καὶ τοὺς τρεῖς ἐκ τυχαίων καὶ ἀπροσπτόν ἀτυχημάτων, ἵτινα ἐπὶ μῆλλον εἰσδύουν εἰς τὰς φιλοστόργους καρδίας.

Καὶ ἐκοιμήθη ἐδῶ ὁ νεκρὸς τοῦ δυσμοίρου νέου καὶ ἡ σκληρὰς δοκιμαθεῖσα ἀτυχὴς οἰκογένεια, στερηθεῖσα καὶ αὐτοῦ τοῦ τελευταίου ἀσπασμοῦ, ἐδέχθη ἐν κεκλεισμένῳ φερέτρῳ τὸν προσήλιπ νεκρόν, ὅστις πρὸ ἐτῶν ἤρχετο εἰς τὴν πατρίαν μὲ τόσα ὄνειρα καὶ τόσας προδοκίας καὶ ἦδη ἐκοιμίζετο ἐν μέσῳ ὀλοφυρμῶν καὶ δαιρῶν....

ΤΟ ΔΡΑΜΑ ΤΗΣ ΨΥΧΗΣ

***

I

Πλειὸς μέγας πόνος
Τὰ σπλάχνα μοῦχε σχίσει,
Κ' ἐξύπνησα τῇ φύσει
Κ' ἀγροῦκα πᾶς βογγῶ.

✦

Ἐξύπνησα τ' ἀστέρια
Κ' ἐβόγγησε τὸ κῦμα:
Στῆ γῆ δὲ βρέσκει μνήμα
Ὁ πόνος ποῦ γροικῶ.

✦

Τὰ πλειὸ φριχτὰ στοιχεῖα
Ἐξύπνησα στὸν ξέθ
Καὶ μέσ' ἀφ' τὸ σκοτάδι
Χυθῆκαμε στῆ γῆ.

✦

Ν' ἀρπάξουμε ἀφ' τῆ φύσει
Τῆς ὑπαρξίς τὸ νόμο,
Νὰ ἰδοῦμε σὲ ποῖδ δρόμο
Σκληρὰ μᾶς ἔδηγει.

II

Ἦλα πάλλευκα φτερά μου
Μὴ μοῦ κρατῆς δεμένα,
Καὶ ζητῶ σ' ἐσένα
Ποῦ φεύγει ἀπὸ τῆ γῆ.

✦

Τοῦ πλειὸ γλυκοῦ πλανήτη
Τὰ μονοπότια ξέρω,
Δόσε μοῦ ἐκεῖ νὰ φέρω
Μιὰ σκέψι σου χρυσῆ.

✦

Τοῦ κόσμου νεκροθάφτης,
Ἄσε πικρὰ νὰ κλάψω,
Τὸ δάκρυ μου νὰ θάψω
Ποῦ ἡ ἀγνή ψυχὴ μου κλεῖ,

✦

Κ' ἐκεῖ μαζὺ νὰ φέρω
Ὅ,τι ἀφ' τῆ γῆ δὲ φθάνει,
Τ' ἀγκάθινο στεφάνι,
Τοῦ Ἰουδα τὸ φίλι.

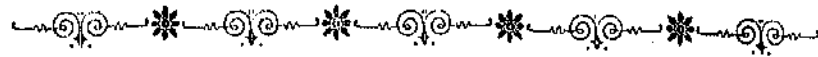

Ἡ ΚΩΜΩΔΙΑ ΤΗΣ ΨΥΧΗΣ

***

Ἐλθόντε νὰ περάσω
Στὸ πλειὸ μεγάλο ἀστέρι,
Τοῦ Νῶε τὸ περιστέρι
Στὰ χέρια μου κρατῶ.

Ἀφῆστε νὰ περάσω
Τὰ γαλαξένια μάκρη,
Νὰ τρέξω ἄπ' ἄκρη σ' ἄκρη
Γιὰ νᾶβρω τὸ Θεό.

'Ακούσετε έναν ἦχο,
Τῆς ἠθικῆς μιὰ λέξι·
Κάτι ψηλά ἔχει τρέξει
Ποῦ γύρευα νὰ πῶ.

'Απὸ τὸν κόσμο τρέχω
Ποῦχα κ' ἐγὼ μιὰ μέρα
Τὸ Ναζωραῖο πατέρα,
Τὸ Δάντην ἀδελφό.

ΤΟ ΜΑΡΤΥΡΙΟ ΤΗΣ ΨΥΧΗΣ

⌘⌘⌘⌘

I

Ὁ πικρὸ σου κλάμα
Δόσε κ' ἐμὲ ἓνα δάκρυ
Νὰ κάψω ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη
Τῆ δόλια μου καρδιά,

Κι' ἄφησε ἐμὲ μονάχο
Στὸ πόνου μου νὰ κλάψω,
Κάτι κρυφὸ νὰ θάψω
Στὴν ἄβυσσο βαθειά.

Δυστυχημένο πλάσμα
Τοῦ μαύρου κόσμου θῦμα,
Δὲν πλάστηκε τὸ κρῖμα
Γιὰ κείνο ποῦ πετᾷ.

Δόσε σ' ἐμὲ ἓνα δάκρυ
Καὶ τρέξε ἐδῶ σιμά μου
Νὰ βρῆς στὴ συμφορὰ μου
Κ' ἐσὺ παρηγοριά.

II

Ὁ νυφικὸ σου ρούχο
Περίφανη στολίσου,
Νὲ κρᾶζει τῆς ψυχῆς σου
'Ο υἱὸς ὁ ζηλευτός.

'Η νυφικὴ κορῶνα
Στὸ μέτωπο σοῦ πιάνει·
Τ' ἀγκάθινο στεφάνι
Τὸ φόρεσε ὁ Χριστός.

'Ἐμένα ἢ γῆ χωρίζει,
'Ἐμένα ἢ γῆς ἐνώνει
Καὶ ρόδα ἐμπρός σου στρώνει
'Ἢ πρόσκαιρη χαρά.

Κ' ἐγὼ ποῦ ἐμπρός σου στέκω
Κι' ἀκίνητος κυτᾶω,
Στῆς συμφορᾶς πετάω
Τ' ἀθάνατα φτερά.

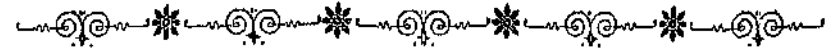

Ε Π Ι Σ Τ Η Μ Η

⌘⌘⌘⌘

Ὁ λαμπρὰ φωνὴ δὲ βγαίνει
Διὲς' ἀφ' τὰ μαύρα δάση·
Εἶναι γυρμένη ἢ πλάσι
Σ' ἀσάλευτη νυχτιά.

Κανένα φῶς δὲ βγαίνει
'Απὸ τὰ οὐράνια πλάτη·
Εἶναι κλειστὸ τὸ μάτι
Στὴ τόση σκοτεινιά.

1901
Εὐχὴ μου εὐχαριστῶ καὶ εὐχαριστῶ ἡ Πατρίδα
ἀδελφὲς καὶ ἀδελφοὶ ἐργαστῆς καὶ ἀδελφῶν
καὶ ἀδελφῶν καὶ ἀδελφῶν καὶ ἀδελφῶν
ἐργαστῶν καὶ ἀδελφῶν καὶ ἀδελφῶν

Λεὼν Μαργαρίτης

Μέσα στὴ θεία γαλήνη,
Στὴ σιγαλιὰ τῆ μαύρη
Τοὺς θησαυροὺς τῆς νύκτῃ
Ἡ φύσι προσπαθεῖ,

Καὶ μιὰ ψυχὴ τριγύρω
Μονάχη φτερουγίζει
Κ' ἐν ἄλλο φῶς ἀσπρίζει
Ἀπὸ μιὰν ἄλλη ἀγρή.

ΦΡΑΓΚΙΣΚΗ * ΒΕΑΤΡΙΚΗ

* * * * *

Τὸ μουσικὸ τραγοῦδι
Ποῦ βγήκε ἀπ' τὴ ψυχὴ σου,
Στὰ βάθη τῆς ἀβύσσου
Ἀντήχησε φριχτά,

✠

Κ' ἐξόπνησε τὰ πάθη
Στὰ καταχθόνια στήθια·
Μονόχα ἢ μαύρη ἀλήθεια
Ἰσθόγγησε πικρά.

Ὁ πόνος τῆς καρδιάς σου
Παρηγοριὰ δὲ βρῖσκει·
Ἀκόμη κ' ἢ Φραγκίσκη
Τὸ Δάντε συγκινεῖ.

✠

Καὶ μέσ' στὴ μαύρη φλόγα,
Τὴν ἔνοχη τὴ φρίκη,
Τοὺς κόσμους ἢ Βεατρίκη
Μαγεύει καὶ κινεῖ.

ΣΚΟΤΟΣ * ΦΩΣ

* * * * *

Ἔγω π' ἀχνὸς πὰ φάσμα
Βογγῶ γιὰ τὴν ἀλήθεια,
Ποῦ μάτωσα τὰ στήθια
Ζητώντάς τη στὴ γῆ·

✠

Ἔγω πῶχω δοσμένη
Σ' αὐτὴ τὴν ὑπαρξί μου,
Ποῦ φέρνω στὴ ψυχὴ μου
Βαθύτατη πληγῆ·

Ἀνώφελα τὴν κράζω
Καὶ τὸ κορμί μου σέρνω,
Τοῦ κάκου πάντα φέρνω
Τὴ σφοδρὰ μ' ἐμέ.

✠

Λύττῃ τὸ ψέμα φέρνει
Καὶ μοῦ ξεσκλῆ τὰ στήθια
Καὶ μόνῃ τὴν ἀλήθεια
Τὸ ψέμα φέρνει ἐσέ.

Ε Υ Α

* * * * *

Ἄκην ἔρχομαι μπροστά σου
Ὡς ἦρθε μὴν ἡμέρα
Τοῦ ἀντόργη μου πατέρα
Ἡ ἀτρόμητη ψυχῆ,

✠

Κ' ἐκρύφτηκε στὸ φεῖδι
Τὸ μῆλο νὰ σοῦ δελεῖ
Καὶ μὲ τὸ θεῖο ν' ἀνοίξῃ
Μιὰ πάλι μισητῆ.

Στὸ μαγικό σου κῆπο
Ἄν κόπηκε τὸ μῆλο
Ποῦ κάθε ἀνθρώπου χεῖλο
Τῆθερε πολὺ πικρό,

✠

Στὸ δέντρο του ἀφησέ με
Γιὰ λίγο νὰ πλησιάσω,
Μιὰ κάσα ἐγὼ νὰ φτιάσω,
Νὰ φτιάσω ἓνα σταυρό.

ΓΟΛΓΟΘΑΣ ΜΙΑΣ ΨΥΧΗΣ

* * * * *

Ὁ γυμνασιὸν πῶς μιὰ μέρα
Μπροστά σου εἶχε προβάλλει
Μ' ὀλόγυρτο κεφάλι
Ἡ πλειὸ χλωμὴ μορφῆ,

✠

Κι' ἀνάμεσα στοὺς πόνους
Ποῦ τὼγραψεν ἡ μοῖρα,
Στὴ φτερωτῆ του λύρα
Σπαρτάριζε ἢ στροφή.

Τοῦ νοῦ του τὸ μαρτύριο,
Τὴ σκέψι του θυμῆσου,
Κι' ἐν ἴσως κ' ἢ ψυχῆ σου
Δὲν τὸν ζητήση πλειὸ,

✠

Πάντα σ' ἐσέ θὰ μένη
Στὴν πλειὸ γλυκειὰ ἀρμονία,
Σὰν κάτι ποῦ ἢ οὐσία
Ἀφίνει στὸ ναό.

ΙΣΤΟΡΙΑ ΜΙΑΣ ΨΥΧΗΣ

* * * * *

I

Ἐλαρτησα τὰ οὐράνια
Καὶ ντύθηκα τὴν ὕλη
Καὶ γροῖκησα στὰ χεῖλη
Τὴ δίψα τοῦ φιλιού.

✠

Αἰσθάνθηκα στὰ στήθη
Τοῦ στεναγμοῦ τὴ φλέβα
Κ' εἶπα σεμνὰ στὴν ἔδρα
Τραγοῦδια τ' οὐρανοῦ.

✠

«Ἀνέβα, ανέβα, ανέβα»,
Μοῦ φώναζαν τὰ ὕψη
Κ' ἐγὼ μέσα στὴ θλίψι
Ζητοῦσα νὰ κρυφτώ.

✠

«Ἀνέβα, ανέβα, ανέβα»,
Μοῦ φώναζαν τ' ἀστέρια,
Κι' ἀνοιξα εὐθὺς τὰ χέρια
Στὴ γῆ νὰ σταυρωθῶ.

II

Ἐγαντομένη ἢ φρίκη
Στὴν ἔβυσσο μὲ σπρώχνει,
Κάτι φριχτὸ μὲ διώχνει
Χωρὶς νὰ μοῦ μιλή.

✠

Τ' ἀδέλφια μου τ' ἀστέρια
Μὲ διώχνουνε κ' ἐκείνα·
Καμμιά γιὰ μένα ἀχτίνα
Τ' ἀπέραντο δὲν κλεῖ.

✠

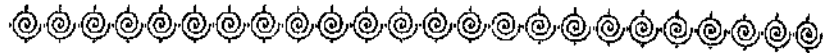
Ἐκλειστήκε γιὰ μένα
Τῶν ἀστεριῶν ὁ δρόμος,
Μόνον μοῦ μένει ὁ τρόμος
Ποῦ γύρω μου ἀντηχεῖ.

✠

Μὲ στείλανε στὸν κόσμο
Καὶ μοῦπαν ν' ἀγαπήσω
Γιὰ νὰθρο νὰ ὀδηγήσω
Στὰ οὐράνια μιὰ ψυχῆ.

Χ Α Ο Σ

✠✠✠

Τὸν κόσμον ποῦχα πλάσει
Τὸν ἔρριξα γιὰ σένα
Καὶ γκρέμισα μ' ἐμένα
Τῆ γῆ, τὸν οὐρανό.

✠

Ἐπέτρωσα τὸ δάκρυ,
Ἐνέκρωσα τὸ στίχο
Καὶ τρέχω χωρὶς ἦχο
Καὶ δίχως στεναγμό.

(Ἐν Ἰθάκῃ τῆ 5 Ἰανουαρίου 1992)

Καὶ λειτουργὸς πλανιέμαι
Χωρὶς ναὸ κανένα·
Καμμιά φωνὴ γιὰ μένα
Στῆ γῆ δὲν ἀντηχεῖ.

✠

Στὰ ἐρείπια τοῦ ναοῦ μου
Ἄς τρέξη ἡ γῆ νὰ κλάψη·
Ἦχω ἐκεῖ μέσα θάψαι
Τῆ δόλια μου ψυχῆ.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΜΑΡΤΖΩΚΗΣ

✠ Η ΜΕΛΙΣΣΑ ✠

* Ο ΤΡΟΒΑΔΟΥΡΟΣ ΤΗΣ ΑΡΝΗΣ *

Τὸ φρούριον τοῦ χωροδεσπότη, μὲ τοὺς βαρεῖς τοίχους καὶ τοὺς ὑψηλοὺς τοῦ πύργου δεσπάζον τῆς πεδιάδος τῆς Ἀρνης ἦτο κατάφυτον τὸ εσπέρας ἐκεῖνο. Εἰς τὰς πλατείας του ἐπάλλευσ πυρὰι κατὰ μικρὰ διαστήματα κατηύγαζον διὰ τοῦ φωτός των δλόκληρον τὸ ἀργαῖον καὶ ἔνδοξον κτίριον. Αἱ γέφυραι του εἶχον καταβιβασθῆ καὶ ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν ἦχοι θριαμβευτικοὶ σαλπύγγων ἀνήγγελαν τὴν ἀφίξιν ἐνὸς ἐπισήμου ξένου τὸν ὁποῖον ἐξήγγαλεν ἀπὸ τὸ ὕψος τῆς ἐπάλλεως ὁ κῆρυξ.

— Ὁ ἐκλαμπρότατος ἱππότης δὲ Ἰορνιέ! Ὁ αὐθέντης τοῦ Γκόμ καὶ ἡ πυργοδέσποινα τοῦ Σιερού! Ὁ γενναϊότατος καὶ ἐνδοξότατος Δουξ τῆς Ἀνκόλμης. Μία πλαγία γέφυρα, φέρουσα πρὸς τὸ ἐπίσθεν μέρος τοῦ εὐγενοῦς κτιρίου, εἶχε καταβιβασθῆ διὰ τοὺς χωρικοὺς οἱ ὁποῖοι ἤρχοντο ἄθροισι ὅπως συγχαροῦν τοὺς πυργοδεσπότης.

Διότι ἐκεῖνην τὴν νύκτα ὁ εὐγενέστατος αὐθέντης τοῦ Μαρκόλμ, ὁ τελευταῖος ἔνδοξος ἀπόγονος τῆς γενεᾶς τῶν Μαρκόλμ, τῶν ἱπποῶν ὁ πρῶτος ἔλαβε μέρος εἰς τὴν πρώτην σταυροφορίαν, ἐτέλει τοὺς γάμους τῆς θυγατρὸς του, τῆς ὀραίας Ἐλσῆς μετὰ τοῦ ἱππότη Γοδοφρίδου Λάιτλ.

Ὅταν ἡ σειρά τῶν ἱπποτῶν καὶ τῶν ἀργόντων διήλθε καὶ ἠτοιμάζετο νὰ καταβιβασθῆ ἡ γέφυρα καὶ ν' ἀρχίσῃ ἡ τελετὴ, ποδοβολητὸς ἵππου ἠκούσθη καὶ μετ' ὀλίγον ἐφάνη πρὸ τῆς γεφύρας ἱππεὺς ἐπιβαίνων μελανοῦ ὀραίου ζώου τὸ ὁποῖον ἱππευε θαυμασίως.

Ὁ ἱππεὺς ἔφερε μαύρην βελουδίην στολὴν, βαρύτιμον, ἀπὸ τὸ βελουδίον δὲ πηλικιὸν του ἐξέφευγε πλουσιωτάτη ξανθὴ κόμη.

Ὁ κῆρυξ ὕψωσε τὴν δέξδα διὰ ν' ἀναγνωρίσῃ τὸν ξένον, δὲν κατάρθρωσεν ὅμως νὰ φέρῃ τὴν φυσιογνωμίαν του εἰς τὴν μνήμην του.

— Ποῖον ν' ἀναγγείλω εὐγενέστατε, εἶπεν.

Ὁ ἄγνωστος ἀφίππευσε καὶ παρέδωκε τὸν ἵππον του εἰς ἕνα ἱπποκόμον.

— Εἶμαι ὁ τροβαδούρος τῆς Ἀρνης, εἶπεν ὁ νέος.

Ὁ κῆρυξ ἠτοιμάζετο ν' ἀναγγείλῃ τὸ ὄνομα τοῦ τροβαδούρου, ὅτε παρουσιάσθη ὁ αὐθέντης τοῦ Μαρκόλμ.

— Ὅστις δήποτε καὶ ἂν ἦσαι, εὐγενέστατέ μου ξένη, εἶπε, καλῶς ἦλθες εἰς τὸν πύργον μου. Οἱ Μαρκόλμ οὐδέποτε ἐκλείσαν τὰς θύρας των εἰς τὸν διαβάτην, ἀλλὰ ὅταν ὁ διαβάτης εἶχεν ὄψιν τόσοσ εὐγενῆ, ἡ φιλοξενία μας παρῆγετο ἄβροτέρα.

Καὶ ἔτεινε τὴν χεῖρα πρὸς τὸν ξένον ὅστις ἀνέμενον ἀποκεκαλυμμένος.

— Ροδόλφος δ' Ἄρν, εἶπεν ὁ νέος, ἀπλοῦς καὶ πτωχὸς τροβαδούρος τῆς Ἀρνης. Εἰς τὴν χαρὰν τοῦ οἴκου σου ἔρχομαι νὰ προσθέσω, εὐγενέστατε, τὴν χάριν τοῦ ἁματός μου.

Ὁ αὐθέντης τοῦ Μαρκόλμ ἀνεκίθησεν ἀπὸ τὴν χαρὰν του.

— Ὁ Θεὸς σὲ στέλλει, εἶπε. Ἀκριβῶς ὀράτε μου νεανία, ἀπὸ τὴν τελετὴν τὴν ὁποῖαν παρασκευάσα, ἔλειπεν ἡ χάρις τῆς ποιήσεως καὶ ἡ παιδρατῆς τῆς μουσικῆς. Ἦλθες νὰ τὴν προσθέσης. Ὡς εὐπαρέστης! Εἰσελθε εἰς τὸ φρούριον ὡς θὰ εἰσῆρχεσσο εἰς ἰδικόν σου.

Ὁ νέος διεπέρασεν ἀπὸ τοῦ βραχιονός του τὴν χρυσὴν λύβραν ἡ ὁποία ἐκρέματο ἀπὸ τὴν ζώνην του καὶ εἰσήλθεν εἰς τὴν αἴθουσαν.

Αἱ κυρίαὶ ἐκάθηγον κυκλικῶς καὶ συνωμίλουν, ἐνῶ ἀπὸ μίαν ἡμίλειστον

θύραν ήκούετο εϋθυμον τό ήσμα τών νεανίδων, αίτινες παρεσκευάζον τήν νύμφην διά τήν τελετήν.

Η είσοδος του νεαρού ξένου ενεποίησεν ιδιαιτέραν αίσθησιν. Μεταξύ τών όρραίων άνδρών, οίτινες επλήρουν τήν αίθουσαν, ό νέος έκείνος είχε τι τό έξαιρετικόν εις τήν εύγενή μορφήν.

οις
οις

Εν τούτοις ή Ίβλη εξήλθεν ήδη συνοδευομένη υπό τών φίλων της και διεθυθή προς τό μέρος εις τό όποιον θά έγίνετο ή ιεροτελεστία. Διερχομένη πρό τών Ικποτών και τών ξένων οί όποιοι είχαν σταθή εις τήν γραμμήν θαυμάζοντες τήν καλλονήν της, είδεν αφινιδίως τόν τροβαδοϋρον.

— Αύτός εδώ; Ίβλε και εκλονίσθη.

Οι όφθαλμοί της εστηρέθησαν πλήρεις αγωνίας επί τών όφθαλμών του νέου ό όποιος απήντησε δι' ήρέμου και τρομερού μειδιάματος.

Η ώραία νύμφη, ό γαμβρός, και ό πατήρ της εισήλθον εις τό παρεκκλήσιον όπου έτελεσθη ό γάμος. Οί άλλοι παρέμειναν εις τήν εύρειαν αύλήν τήν όποιαν εσχίαζον αι ύψηλαι παλαιαι επάλξεις.

Όταν ή γαμήλιος πομπή επέστρεφεν εις τήν αίθουσαν και παρετέθη τό γεϋμα ό αυθέντης Μαρκδλμ επλησίασε τόν τροβαδοϋρον.

— Η θέσις της ποιήσεως, είπεν, είναι μεταξύ της χαράς. Μετά τούς νυμφίους ώρίσθη θέσις διά τόν ώραίον τροβαδοϋρον της "Αρνης" κάθησε λοιπόν ώραί μου ξένη, και μη λησμονείς ότι περιμένομεν θαύματα από τήν λύραν σου.

Ο τροβαδοϋρος εκάθησε πλησίον της ώραίας: "Ίβλη, της όποιας αι χείρες έτρεμον και ή φωνή από καιρού εις καιρόν επθύνετο. Οί προσκεκλημένοι επέδιδον τήν συγκίνησιν ταύτην εις τήν επίδρασιν της στιγμής εκείνης. Ο τροβαδοϋρος της "Αρνης μόνον και ή ώραία Ίβλη ήξευραν τήν αίτιαν της συγκινήσεως.

Εν τούτοις τό γεϋμα έτελείωσε και ό τροβαδοϋρος έτόνισε τήν λύραν του. Μία φωνή γλυκυτάτη συνοδευομένη από μίαν υπέροχον αρμονίαν διεχύθη εις τήν άρχαίαν αίθουσαν.

«Ψάλλε, πτωχέ τροβαδοϋρε, τήν χαράν της ώραίας πυργοδεσποίνης. Τόνισε εις τήν λύραν σου τό πικρόν παράπονον του χωρισμού. Η νύμφη του άρροντικού φρουρίου άπόψε πετξ εις τας άγκάλας εκείνου τόν όποιον ήγάπησεν. Αύτός δέχεται τήν καρδίαν της τήν παρθένον από αίσθημα, τήν καρδίαν τήν όποιαν δέν διεπέρασεν έως τώρα κανείς πόθος».

Η Ίβλη εκυψε προς τόν τροβαδοϋρον και του έψιθύρισε.

— Ροδόλφε, λυπήσου με.

«Ψάλλε πτωχέ τροβαδοϋρε, εξηκολούθησεν εκείνος, τήν λήθην τών όρκων και τών υποσχέσεων. Απόψε ή ώραία κόρη γίνεται σύζυγος του νέου τόν όποιον ώνειρεύετο. Επάνω από τό άρχαίον και άρροντικόν φρούριον πλανήται τώρα ό άγγελος της αγάπης, ό Θεός του έρωτος. Ενωσε πτωχέ τροβαδοϋρε τας εύχάς σου διά τήν εύτυχίαν τών δύο έραστών».

Η Ίβλη υπεκρίθη αδιαθεσίαν και ήγέρθη ν' αποχωρήση. Ο αυθέντης του Μαρκδλμ έδωκε τό σύνθημα της αποχωρήσεως και μετ' όλίγον οί προσκεκλημένοι κατήρχοντο τήν εύρειαν κλίμακα του φρουρίου.

οις
οις

Αίφνης κρότος σώματος πίπτοντος από τας επάλξεις ήκούσθη.

Οι φύλακες έτρεξαν προς τό μέρος όπου ήκούσθη ό δοϋπος, ένω ό κήρυξ άνήγγειλε τό θλιβερόν άποτέλεσμα.

— Ο κύριος τροβαδοϋρος της "Αρνης έφονεύθη πεσών κατά λάθος από τας επάλξεις.

* Μετάφρασις Γ. ΤΣΟΚΟΠΟΥΛΟΥ *

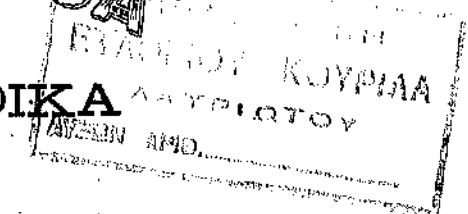
ALF. MERILLY

ΠΟΙΚΙΑΗ ΣΤΟΑ

ΔΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΙΚΑ

ΔΙΗΓΗΜΑ

Εις τόν άγαπητόν άδελφόν μου

Ο άμάξι φέρον τούς επιστρέφοντας νεονύμφους έσταμάτησεν εις τήν καινούργη θύραν. Και άκριβώς τήν αύτην στιγμήν ως να περιεμένοτο με της στοργής τήν άνυπομονησίαν παράθυρα ήνοιγησαν βιαίως, επρόβαλαν άνήσυγοι κεφαλαί και εις τήν θέαν τών ταξειδιωτών ήκούσθησαν ζωηράς χαράς επιφωνήσεις, και άμέσως άντήχησαν

μέσα εις τό σπήτι κρότοι και τρεξήματα, παρσύρθησαν καθίσματα, έγένετο φασαρία, κωκό, και τέλος εκεί επί της κομψής μαρμαρίνης κλίμακας, με τό κόκκινο χαλί, άντηλλάγησαν πολλαπλά φιλήματα, ζωηροί ένγκυλισμοί, γέλοια χαρωπά, με τά όποια ή Μιμή και ή μήτηρ της υπεδέχοντο τό επανακάμπτον εκ του διμήνου ταξειδίου του ζεύγος, τήν νύμφην και τόν υιόν.

Τό βράδυ εις τό τραπέζι, μέσα εις μίαν τραπέζαριαν κομψήν και φιλόκαλον, με βαρύτιμα μπουφέ, με πολύτιμον τραπέζι, με ατλάζινες κουρτίνες, με βαρειά παραπετάσματα και ώραίον πολυέλαιον, παρεκάθηντο εις αυτό τά τέσσαρα αυτά άτομα. Εφαινοντο καθώς ήσαν εκεί, μέσα εις ένα τόσο πλούσιον περιβάλλον, εφαινοντο ότι τούς ήγωνε μία και ή αύτη στοργή, εφαινοντο ότι δέν είχαν άλλας σκέψεις άφ' ότι έλεγον άφελές και παιγνιώδες, εφαινοντο ακόμη ότι αυτό τό χαρωπό γέλοιο, αύτή ή διαρκής εύθυμία ή επικρατούσα τήν ώραν εκείνην εκεί, αύτή έδέσποζε και εις τό παρελθόν των, αύτή ήτο και του μέλλοντός των τό μόνον έμβλημα.

Η Τζούλια ή χαριτωμένη νεονύμφος, ή κομμάτι νευρική αλλά και πολύ άποφασιστική, ή κομμάτι καριτιστόζα αλλά και πολύ εύφυής, με τά πρασινογάλαζα μάτια της, τά όποια έκρυπτον εις τό βάθος δια αυτά και άφινον να επιπλή μόνον της εύφυίας της ή λάμψις, ή Τζούλια είχε λάθει τόν λόγον. Διηγείτο λοιπόν εκεί μετά χάριτος και γρήγορα, γρήγορα, όπως έσυνήθιζε, να όμιλή, δια τά θαυμάσια όσα είδε κατά τό ταξειδίόν της. Ο Παϋλος ό σύζυγός της νέος και αύτός με μορφήν καλλιτεχνικώς ώραίαν, κάτωθεν της όποιας όμως δέν εκρύπτετο και τό άνάλογον περιεχόμενον, τήν ώραν εκείνην μέσα εις τήν πολυτελή του τραπέζαριαν, με τούς υπηρέτας του, και τόν μαυρανδυμένον σερβιτάρον

ΙΩΑΝΝΟΥ ΑΡΣΕΝΗ "ΠΟΙΚΙΑΗ ΣΤΟΑ",

30ον

του, εφαινετο ως άνθρωπος ο οποίος αφού άπαξ συνελαβε την τύχην — ήτις του εξεπλήρωσεν όλους τους πόθους του — ουδεμίαν διάθεσιν είχε να την άφιση πλέον, και εις τὸ εζῆς βεβαίως διὰ τὸ μέλλον, ἦτον ἀδιάφορος πρὸς ὅλα. Ἡ μήτηρ του μετὴν φαιάν της κόμην, τοὺς νυσταλέους ὀφθαλμούς, καὶ τὰ πικρόχολα χεῖλη, κατώρθωνε νὰ πλανῆ ἐπ' αὐτῶν τὸ γλυκύτερόν της μειδίαμα, ἐνῶ ἡ Μιμῆ ἢ ὅποια ὁμοιάζει καταπληκτικῶς τοῦ ἀδελφοῦ της εἰς τὸν νοῦν, — χωρὶς φεῦ νὰ τοῦ ὁμοιάζη καὶ εἰς τὴν μαρμάρην — μετ' ὡραίαν καινουργῆν ἐνδυμασίαν, μ' ἐπιδεικτικῶς τρόπου νεοπλούτου καὶ ἀγαρὶν εὐγένειαν, ἤρχιζε νὰ ἐξετάζη ὀλίγον κατ' ὀλίγον περιέργως τὴν Ἰζούλια, καὶ εφαινετο εἰς τὸ βάθος τῶν ὀφθαλμῶν της ἀξαναομένη βραδέως μία λάμψις ζηλοτυπίας, ἕως μία λάμψις μίσους, τὴν ὁποίαν τῆς ἐπροξένει ἡ καλλονῆ, ἡ χάρις, καὶ ἡ νεότης τῆς νύμφης της.

Καὶ ὅμως εφαινετο ὅλοι ἀμέριμοι, καὶ εὐτυχεῖς, καὶ ἀγαπώμενοι, καὶ ἰδίως ἡ Μιμῆ καὶ ἡ μήτηρ της, ἐγγέλων ἐκ καρδίας, καὶ ἐντελῶς προσηλωμένοι εἰς τὰς διηγήσεις τῆς Ἰζούλιας, ἐθαύμαζον, καὶ ἐπεκρότουσαν εἰς ὅ,τι ἐκείνη ἔλεγε, καὶ ἀκόμη περιέβαλλον καὶ αἱ δύο τὴν πλουσίαν νύμφην των, μετὴν λεπτοτέρην στοργὴν καὶ τὴν μεγαλειτέραν ἀφοσίωσιν.

— Αὐτὸ τὸ γλύκισμα τὸ ἔκμα μόνη μου δι' ἐσὲ παιδί μου τῆς ἔλεγεν ἡ πενθερά της.

— Φάγε Ἰζούλια μου, ἀπὸ αὐτὴν τὴν κομπόστα, εἶναι γλυκεῖα σὰν κ' ἰσένα, καὶ τὴν ἐφύλαττον ἐπίτηδες δι' ἐσὲ τῆς ἐπικνελάμβανεν ἡ ἀνδραδέλφη της, καὶ τοιουτοτρόπως ἡ μία μετὴν ἄλλην ἠγωνίζοντο ποῖα νὰ τῆς δείξῃ ἀγάπην, ἀφοσίωσιν, καλωσύνην.

Ἐκείνη τὰ ἐδέχετο ὅλα αὐτὰ, εὐγενῶς, ἀπαθῶς, καὶ βεθυμηδὸν χαιρόφως, σχεδὸν ψυχρῶς, διότι χωρὶς καὶ αὐτὴ νὰ γνωρίζῃ τὴν αἰτίαν, ἤρχιζε νὰ τὴν στενοχωρῆ τὸ γερωντικὸν πρόσωπον τῆς πενθερᾶς της καὶ ἡ ἀκανόνιστος μορφή τῆς ἀνδραδέλφης της, ἐνῶ ὁ Παῦλος ἄπαξ μόνον ἐκπλαγείς δι' ὅλας αὐτὰς τὰς περιποιήσεις, ἐψιθύρισε καθ' ἑαυτόν.

— Σὰν καλὰ νομίζω θὰ τὰ πάη ἡ Ἰζούλια μετὴν τὴν μητέρα καὶ τὴν Δημητροῦλα.

Ὁ Παῦλος καὶ ἡ Δημητροῦλα — διότι δὲν εἶχε πολὺν καιρὸν ἡ Μιμῆ, ἣτις ἤλλαξεν ἐπὶ τὸ εὐγενικώτερον τὸ ὄνομά της — εἶχον ἀπομείνη πολὺ ἐνωρὶς ὄρφανοί. Ἡ μητέρα των τοὺς εἶχεν ἀναθρέψει μετ' ὅλας τὰς στερήσεις, πλὴν ὡς γυνὴ συνετὴ ἤλπιζεν εἰς τὸ μέλλον. Ἡ κόρη της πολὺ ταχέως ἀπεφοίτησε τοῦ Ἄρσακείου διπλωματοῦχος — διπλωμα τὸ ὅποιον ἐπῆρεν οὐχὶ διὰ τῆς εὐφυΐας της, ἀλλ' ὅπως συνήθως πέρνονται αὐτὰ τὰ διπλώματα, — καὶ εὐθὺς ἀμέσως κατ' εὐτυχῆ σύμπτωσιν εὔρε θέσιν διδασκαλίας. Αὐτὸ ὑπῆρξεν ἡ πρώτη ἀνακούφισις τῆς μητρός της, καὶ ὁ ἀδελφός της διὰ τῶν μέσων ἐκείνων, ἠδυνήθη νὰ ἐξακολουθήσῃ τὰς σπουδὰς του, ἀνέτως πλέον καὶ χωρὶς τῆς διαρκείας

περισπασμούς, καὶ νὰ πάρῃ καὶ αὐτὸς τὸ διπλωμα τοῦ δικηγόρου.

Τώρα πλέον μητέρα καὶ κόρη εἶχον ἐξαρτήσῃ ὅλας τὰς ἐλπίδας εἰς τὴν μέλλουσαν προῖκα τοῦ Παύλου.

Κάθε βραδύ οἱ δύο των, μέσα εἰς τὸ μικρὸ τους σπητάκι, ἀφοῦ ἡ Δημητροῦλα ἐδιώρθωνε μερικὰ τετράδια τῶν μαθητηρίων της, ἡ ἐμελέτα τὸ μάθημα τὸ ὅποιον θὰ παρέδιδε τὴν ἐπαύριον, ἐκάθοντο πλησίον ἀλλήλων καὶ ἤρχιζον μίαν διαρκῆ φλυαρίαν ἐπαναλαμβανόμεναι πάντα τὰ ἴδια, πάντα τὰ αὐτὰ τρελλὰ ὑνειρπολήματα.

Ἄμα ἐπερνεν ὁ Παῦλος τὸ διπλωμά του θὰ ἐζήτηι νὰ ὑπανδρευθῇ. Ἦτο νέος, καλοκαμωμένος, εὐφυής — ὡς ἐνόμιζον — καὶ δὲν θὰ ἐδυσκολεύετο νὰ ἐπιτύχῃ. Ὁ σκοπὸς των δὲ ἦτο νὰ εὖρη πρὸ πάντων μεγάλην προῖκα. Εὐθὺς ἀμέσως ἡ Δημητροῦλα θὰ ἔπαυε τὰς παραδόσεις της, θὰ ἐνοικίαζεν ὡραῖον σπήτι, θὰ εἶχεν ὑπηρετρίαν, τουαλέτταν, θὰ ἐδίδεν ἰσπερίδας, καὶ τὸ σπουδαιότερον ὅ,τι ἔκαμεν ἡ Δημητροῦλα διὰ τὸν Παῦλον, θὰ τῆς τὸ ἀνταπέδιδεν ἤδη καὶ αὐτὸς, καὶ θὰ προσέφερν, ἕνα μέρος, — τὸ μεγαλειότερον — τῆς περιουσίας του, ὅπως ἀποκαταστήσῃ τὴν ἀδελφὴν του.

Καὶ ὁ Παῦλος ὅταν τὰς ἤκουε πολλάκις ἐμειδία καὶ οὐδὲν ἀρνούμενος, τὰς ἐνεθ' ἄρρυνεν εἰς τὰς μεγάλας ἐλπίδας των.

Καὶ ἔξαφνα μίαν ἡμέραν ὅλας ἀπροσδοκῆτως εἶδον πραγματοποιούμενα ὅλα ταῦτα. Ὁ Παῦλος καλοκαμωμένος ὡς ἦτο δὲν ἤργησε ν' ἀγαπηθῇ τρελλὰ ἀπὸ τὴν Ἰζούλια, πλουσίαν κόρην, ἣτις νομίσασα πλέον τὴν ζωὴν μαρτύριον ἀνευ αὐτοῦ, δὲν ἐδίστασε πρὸς τὴν θέλησιν τοῦ πατρός της νὰ τὸν νυμφευθῇ. Εὐθὺς ἔλαθεν εἰς γείρας μέρος τῆς προικὸς του καὶ ἀνεχώρησε ταξειδεύων μετὰ τῆς συζύγου του, ἀφοῦ πρῶτον ἐξετέλεσε τὰς ἀπαιτήσεις τῆς μητρός του καὶ τῆς Μιμῆς — ὅπως μετέβαλε τὸ ὄνομά της — τὰς ἐνεκατέστησε μέσα εἰς τὸ κομψόν του σπήτι, τοὺς ἔδωκεν ὑπηρετὰς καὶ ἐσθῆτας, πρὸς μεγάλην ἐκπληξιν τῆς συζύγου του, καὶ ἠμπόδισε τὴν ἀδελφὴν του νὰ διδῇ πλέον μαθήματα.

Ἡ Μιμῆ καὶ ἡ μήτηρ της εἶδον τοιουτοτρόπως ἐκπληρούμενα τὰ πρῶτα ὑνεῖρά των, καὶ τώρα πλέον δὲν ἔμενον ἄλλο τι παρὰ ἀπὸ τὴν προῖκα τῆς νύμφης νὰ δοθῇ τῷ αὐτῷ καὶ εἰς τὴν Μιμῆ.

Ἀλλὰ τὴν ἀρμονίαν μετὴν ὁποίαν ἐπίστευεν ὁ Παῦλος, πλανηθεὶς ἐκ τῶν περιποιήσεων τῶν πρώτων ἡμερῶν, ὅτι θὰ ἔζων ἡ μήτηρ του, ἡ Ἰζούλια, καὶ ἡ Μιμῆ, δὲν τὴν ἠσθάνθη ἐπὶ πολὺν καιρὸν εἰς τὸ σπήτι του. Ὀλίγον βραδύτερον ἤρχισαν οἱ ἀκροβολισμοὶ τῶν πρώτων ἐρίδων μεταξὺ νύμφης, πενθερᾶς, καὶ ἀνδραδέλφης. Αἱ ἀφορμαὶ ὅπῃρξαν πάντοτε ἐλάχιστοι, τιποτένιοι, ἀλλὰ ἡμέραν μετὴν ἡμέραν ἦνοιγον ἕνα χάσμα μεταξὺ τῶν τεσσάρων αὐτῶν, χάσμα τοῦ ὁποίου οὐδεὶς ἐνόησε τὸ βάθος.

Ἰδίως ἡ Μιμῆ ὑψωθείσα αἰφνιδίως διὰ τοῦ πλοῦτου τοῦ ἀδελφοῦ της, κάμνουσα τὴν ὑπερήφανον, ἐπεμβαίνουσα εἰς ὅλα καὶ μιμουμένη κατὰ πόδας τὴν Ἰζούλια, προσπαθοῦσα νὰ πάρῃ τὸν ἀέρα της, μιμου-

μένη και αυτόν τὸν τόνον καὶ τὸ ὕφος τῆς ὀμιλίας της, εἶχε καταν-
τήση ὁ κακὸς δαίμων τοῦ σπητιοῦ των. Καὶ μετ' ὀλίγον ἔφθασαν εἰς
τὸ σημεῖον, ὥστε, ἂν ἡ πενθερὰ εἶδιδε μίαν διαταγὴν εἰς τοὺς ὑπηρέτας,
εἶδιδε μίαν ἐναντίαν ἢ νύμφη της, ἂν εἰς τὸ τραπέζι ἐξέφερε μίαν ἰδέαν
ἢ Τζούλια, ἦτον ἐτοιμὴ νὰ τὴν ἀντικρούσῃ ἢ Μιμῆ, πρὸς τὴν ὁποίαν
εὐθὺς ἤρχετο συνεικουργεῖν καὶ ἡ μήτηρ της, νομίζουσαι ὅτι δι' αὐτοῦ
τοῦ τρόπου ἠδύναντο νὰ τὴν ἐξουδετερώσουν καὶ νὰ τῆς ῥίψουν τὴ
ἀμέτην, ὅπως ἔλεγον μεταξύ των αἱ δύο, διὰ τὴν ὑπερήφανον Τζούλια.

Καὶ ὁ Παῦλος ἀδιαφορῶν δι' ὅλα αὐτὰ — ἀφοῦ ἐνόμιζε τὸν ἑαυ-
τόν του ἐξησφαλισμένον — ἀδιαφορῶν διὰ τὸ ὑπόκωφον μίσος τὸ ὁποῖον
ὕπεθωσε μεταξύ αὐτῶν τῶν τριῶν γυναικῶν, ἐξ ἀφορμῶν ἐντελῶς μη-
δαμινῶν, ἐξηκολούθει ἀμέριμος νὰ διέρχεται τὴν ζωὴν, καὶ θέλων νὰ
γληντήσῃ καὶ διὰ τὰ ἔτη τὰ ὁποῖα ἔχασε μετὰ τὴν πενίαν του, ἔτρωγεν,
ἔπινε καὶ ἐξώδευεν ἀφειδῶς.

Μετὰ τὴν ἐναρξίν τοῦ χειμῶνος, ἡ Τζούλια συνηθισμένη πάντα νὰ
δέχεται εἰς τὸ σπήτι τοῦ πατέρα της, ἤνοιξε τὰ σαλόνια της καὶ εἰς
τὸ ἰδικόν της σπήτι, καὶ τὸ ἐσπέρας ἐδέχετο ὀλίγους οἰκογενειακοὺς της
φίλους, καὶ γνωστοὺς τοῦ συζύγου της. Ἡ Μιμῆ καὶ ἡ μήτηρ της
θεώρουσαν ἀπαραίτητον τὴν παρουσίαν των εἰς αὐτάς τὰς ἐσπερίδας.
Ἡ Μιμῆ ἰδίᾳ μετὰ τὰς τουαλέττας τὰς ὁποῖας τῆς ἔκκευε ὁ ἀδελφός
της, μετὰ τὰ ἀτάξιννα *πουκαμισαίκια*, τῆς μεταξωταῖς φούσταις, καὶ τὸ
κεφάλι κατὰφωρτο ἀπὸ χρυσῆς φουρκέτες, καὶ παρακάνων μετὰ ψευδαδά-
μανῶν, παρευρίσκετο τακτικώτατα ἐκεῖ. Κάθε ἄλλο ἦτο παρά εὐμορφή,
πλὴν αἱ διαδόσεις τῆς μητρὸς της, ὅτι ὁ Παῦλος θὰ ἐπροιόκιζε μετὰ κα-
λὴν προῖκα τὴν ἀδελφὴν του, ἤρκεσαν ὥστε νὰ περικυκλώσουν οἱ γαμβροὶ
τὸ μεγάλο της στόμα καὶ τὰ ὀλίγον γουρλωτὰ της μάτιζα. Ἐσύχναζον
ἐκεῖ ἀξιωματικοί, ἰατροί, δικηγόροι. Πλὴν ἐξ ὅλων αὐτῶν ἕνας νέος,
μιάς τραπέζης ὑπάλληλος, περισσότερο τὴν ἐτριγύρισε, καὶ περισσοτέ-
ραν ἀφοσίωσιν τῆς εἶδειξεν, ὥστε οἱ περιπαθεῖς στεναγμοὶ του τὴν συνε-
κίνησαν καὶ ἀμέσως ἔσπευσε μετὰ τὸ αὐτὸ πάθος ν' ἀνταποκριθῆ καὶ αὐτῇ.

Ἐνα βράδυ εἰς τὸ σαλόνι συνεζητοῦντο πολιτικὰ ζητήματα — εἰς
τὰ ὁποῖα ἠρέσκετο ἡ Τζούλια πολὺ — καὶ ἡ Μιμῆ ἀποσυρθεῖσα εἰς
μίαν γωνίαν εὗρε καιρὸν νὰ συνομιλήσῃ μετὰ τὸν τραπεζίτην της, ὅπως
τὸν ἐνόμιζεν.

— Μοῦ ἐπιτρέπεις νὰ σοῦ ὀμιλήσω, τῆς εἶπεν ἐκεῖνος; Δὲν ἔγω τί-
ποτε ἄλλο νὰ σοῦ εἶπω παρά ὅτι σὲ ἀγαπῶ. . . . Σὲ ἀγαπῶ, ἐπανε-
λαβε, καὶ ὅμως ἀλλοίμονον, πρέπει νὰ σὲ χωρισθῶ.

— Διατί; Διατί; Ἡρώτησε τρέμουσα ἡ Μιμῆ, ἐνῶ ἠνοήγετο ἡ ξηρὰ
καρδία της, καὶ πρῶτην φοράν, μεθυστικὸν ὄνειρώδη κόσμον ἔβλεπε
ζαλισμένη πρὸ αὐτῆς.

— Μιμῆ, ἐπανελάθει ἐκεῖνος σοβαρῶς, ἀκουτέ μου. Σοῦ εἶπα ὅτι
σὲ ἀγαπῶ, ἀλλὰ προτιμῶ μυριάκις νὰ σὲ χάσω παρά νὰ σὲ καταστήσω
ἐγὼ δυστυχῆ.

— Δυστυχῆ; . . . .

— Ναί! Δὲν εἶμαι πλούσιος. Κ' ἐγὼ Μιμῆ ἤθελα θησαυροὺς χρυ-
σίου νὰ καταθέσω εἰς τοὺς πόδας σου, ἤθελα στέμμα βασιλείας εἰ δυ-
νατόν νὰ βάλω ἐπὶ τῆς κεφαλῆς σου. Ἡθελα καὶ τὰς πλέον τρελλὰς σου
φαντασιοπληξίας νὰ ἐκπληρώσω καὶ τοὺς πλέον μυχοὺς σου πόθους νὰ
πραγματοποιῶ. Ἄλλ' ἀλλοίμονον, ἐπαναλαμβάνω, δὲν εἶμαι πλούσιος,
καὶ προτιμῶ νὰ σὲ χάσω.

— Χρῆστό μου, τοῦ ἀπήντησεν ἐκείνη, μετὰ ἀληθῶς συγκεινημένην
τὴν καρδίαν της, δὲν θέλω θησαυροὺς πλούτου καὶ χλιδῆς, ἀφοῦ θὰ μοῦ
ἀρκεῖ μόνη ἡ ἀγάπη σου. Ἄλλὰ μὴ λυπῆσαι καὶ τόσον. Ἐὰν ἐσὺ δὲν
ἦσαι πλούσιος, δὲν εἶμαι καὶ ἐγὼ πτωχῆ. Ὁ ἀδελφός μου ἔχει ἀρκετὴν
περιουσίαν, ὥστε νὰ προικίσῃ τὴν εὐεργετήσασαν αὐτὸν ἀδελφὴν του.

Πλὴν ὁ Χρῆστος, ὥσάν νὰ μὴν ἤκουσε τοὺς λόγους αὐτοῦς τῆς Μι-
μῆς, ἐπανελάθει μετ' ὀλίγον θερμότερα:

— Ἄλλὰ τί με μέλλει, Μιμῆ, τί με μέλλει διὰ τὸ χρῆμα; Οἱ θη-
σαυροὶ τῆς καρδίας μου, τῆς ἀγάπης μου, θ' ἀναπληρώσουν τὸ πᾶν.
Ἐγὼ τὸν μισθὸν μου, τὸν ὄχι εὐκαταφρόνητον, μετὰ αὐτὸν θὰ ζήσωμεν
περιορισμένοι, ἀλλ' εὐτυχεῖς. Μοῦ ἐπιτρέπεις νὰ σὲ ζητήσω ἀπὸ τὸν
ἀδελφόν σου;

— Ναί, ἀπήντησε, καὶ τὸ ναὶ ἐξελοῦν δειλὸν καὶ τρομῶδες ἀπὸ τὰ
χεῖλη τῆς Μιμῆς, ἐπεσφράγισε τὴν ἀνέλπιστον εὐτυχίαν της.

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἡ Τζούλια ἐγευθεῖσα νὰ προσφέρῃ τὸ τσάι, ἐρ-
ρίψεν ἕνα εἰρωνικὸν βλέμμα ἐπὶ τῆς τεταραγμένης Μιμῆς καὶ ἀδιάφορος
παρήλθεν, ἀπομακρυνθεῖσα ἀπὸ τὴν ἀνδραδέλφην της. . . . .

Ἀφοῦ ἔφυγεν ὁ Χρῆστος, ἡ Μιμῆ ἔσπευσε ν' ἀποσυρθῆ καὶ αὐτῇ,
φεύγουσα ὅμως ἔκαμε νεῦμα εἰς τὴν μητέρα της νὰ τὴν ἀκολουθήσῃ.
Ἐβιάζετο νὰ τῆς ἐμπιστευθῆ τὴν εὐτυχίαν της. Μετ' ὀλίγον ἡ μητέρα
της τὴν εὗρεν εἰς τὸ δαμάτιόν της, καὶ ἡ Μιμῆ μόλις τὴν εἶδεν ἔσπευσε
νὰ ριφθῆ εἰς τὰς ἀγκάλας της λέγουσα:

— Μητέρα μου, μητερίτσα μου, ἀκου τί θὰ σοῦ 'πῶ. Ὁ Χρῆστος
μοῦ εἶπε πλέον καθαρά, ὅτι με ἀγαπᾷ, καὶ ὅτι θὰ με ζητήσῃ αὔριο
ἀπὸ τὸν Παῦλο. Εἶμαι εὐτυχῆς, ἀλλά. . . . .

— Ἄλλὰ τί Δημητροῦλά μου; . . . . .

— Μὰ δὲ θὰ τὸ ξεχάσῃς πλέον αὐτὸ τὸ ὄνομα; Εἶπεν ἡ Μιμῆ μετὰ
πεῖσμα θυμωθεῖσα.

— Ἄ! Ναί Μιμῆ μου, ἔχεις δίκαιο ἢ συνήθεια βλέπεις. Ἄλλὰ λέγε
τώρα τί τρέχει;

— Ὁ Χρῆστος μητέρα δὲν εἶναι πλούσιος. Ἐκεῖνος ἀδιαφορεῖ, ἐγὼ
ὅμως δὲν θέλω, ἀφοῦ μάλιστα ὁ Παῦλος ἔχει τόσην περιουσίαν. . . .

— Θὰ σὲ προικίσῃ. Αὐτὸ Μιμῆ μου δὲν θέλει ἐρώτημα. Αὔριο τὸ
πρῶτ' ἂν τοῦ 'μιλήσω, διὰ νὰ ξεύρωμεν καὶ ὠρισμένως τί προῖκα θὰ σοῦ
δώσῃ.

— Μὰ ἡ Τζούλια μητέρα;

— Αὐτῇ; Καὶ δὲ μοῦ λές; Ποιὸς θὰ τὴν ἐρωτήσῃ;

— Είναι χρήματά της όμως και εμπορεύει.....

— Έννοιά σου και ο Παῦλος δὲ θὰ τῆς δώσῃ λογαριασμό. Ὅταν θὰ τὴ μάθῃ φαντάζομαι τί θηρίον θὰ γείνη. Ἄλλ' αὐτὸ μᾶς εἶναι ἀδιάφορο, ἢ νὰ σοῦ πᾶ περισσότερο αὐτὸ μᾶς εἶναι εὐχάριστο, διότι ὅσο περισσότερο στενοχωρηθῇ ἐκεῖνη, τόση χαρὰ θὰ πάρω ἐγώ.

— Ἐὰν ἐβλεπες μητέρα μὲ τί βλέμμα μ' ἐκύτταζεν ἀπόψε τὴν ὥρα ποῦ ἐμιλοῦσαμε μὲ τὸ Χρῆστο, θὰ ἐφριττες. Εἶναι πολὺ φθονερὴ γυναῖκα.

— Ναι παιδί μου, πολὺ φθονερὴ, καὶ ζηλιάρα. Ζηλεύει γιατί ν' ἀγαπηθῇ καὶ ἄλλη, ζηλεύει, μὰ ἦταν τυχερὴ καὶ ἡῦρε τὸν Παῦλο μου...

— Ἀλήθεια δὲν ξεύρω καὶ ποιὸς θὰ τὴν ἐπερνε...

— Ἐ! Αὐταῖς παιδί μου εἶναι τυχεραὶς καὶ πέρνουν τοὺς ἀγγέλους...

Ὅταν ἡ Μιμὴ ἔμεινε μόνη μ' ἓνα αἰσθημα δειλίας ἐπλησίασεν εἰς τὸν μικρὸν καθρέπτην τῆς. Ἦθελε νὰ ἰδῇ τί τῆς εὔρε τέλος ὁ Χρῆστος καὶ τὴν ἠγάπησε, καὶ ἐφοβεῖτο τὴν ἀπογοήτευσιν, ἣτις ἐπηκολούθει πάντοτε πᾶσαν πρὸ τοῦ καθρέπτου δοκιμὴν. Ἄλλ' ὡς νὰ ἠθέλησε μίαν δύναμιν ἀνωτέρα, νὰ αἰσθανθῇ διὰ μιᾶς ὅλην τὴν εὐτυχίαν, θεωροῦσα προσεκτικῶς εἰς τὸν καθρέπτην τῆς διὰ πρώτην φοράν, εὔρεν ἑαυτὴν ὠραίαν, τῆς ἐφάνησαν λάμποντες οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς, τῆς ἐφάνησαν ἐρυθρὰ τὰ χεῖλη τῆς, τῆς ἐφάνη ῥόδινον τὸ πρόσωπόν τῆς. Ὅταν μετ' ὀλίγον ἐρρίφθη ἐπὶ τῆς θερμῆς κλίνης τῆς μὲ τὰ μετὰξίνα παραπετάσματα, δὲν ἤργησε νὰ κοιμηθῇ καὶ πρώτην φοράν ἐπὶ ζωῆς τῆς ὁ ὕπνος τῆς ἐφάνη γλυκύς, ἀφοῦ καὶ μέσῳ αὐτοῦ ἠσθάνετο τὴν χαρὰν ὅτι ἠγαπήθη, τὴν συναίσθησιν ὅτι ἦτο ὠραία, καὶ τὸν θριάμβον ὅτι ἐκδικεῖται τὴν νύμφην τῆς.

Τὸ πρῶτὸ ἡ μητέρα τῆς — ἡ Μιμὴ ἀργοῦσε πάντα νὰ σηκωθῇ — εἰς μίαν στιγμὴν κατὰ τὴν ὁποῖαν ἀπουσίαζεν ἐκ τῆς τραπεζαρίας ἡ Τζούλια, ἐπλησίασε τὸν υἱὸν τῆς λέγουσα.

— Παῦλε μου, ξεύρεις τὸν Χρῆστον, αὐτὸν τὸν καλὸν νέον μὲ τὴν μεγάλην θέσιν εἰς τὴν τραπέζαν;

— Ναι, τὸν ξεύρω πολὺ καλά.

— Ἐ! Αὐτὸς παιδί μου, ζητεῖ τὴν Μιμὴ μας.

— Ἄς τὴν πάρῃ.

— Ναι; Ἀλλὰ ξεύρεις, ἡ φιλοτιμία μας δὲν μᾶς ἐπιτρέπει νὰ τὴν δώσωμεν χωρὶς προῖκα. Ἐσὺ εἶσαι πλούσιος, πρέπει παιδί μου νὰ προικίσῃς γενναίως τὴν ἀδελφὴν σου.

— Ὅστε τὴν προῖκα τῆς θέλει αὐτὸς ὁ κύριος.

— Ὅχι, παιδί μου, ὄχι τὴν ἀγαπᾷ.

— Καλὲ δὲ βαρύνεσαι. Ὅτι ἠμπορέσω θὰ τοῦ δώσω. Ἀλλὰ τί τὰ θέλεις, ὅλοι ὁμοιάζομεν. Μήπως ἐγὼ ἐπῆρα ἀπὸ ἄλλο τι τῆ γυναϊκά μου; Τὸν παρὰ τῆς καὶ τίποτε ἄλλο. Ἀγάπαις, κολοκῦθια.....

... Αἰφνης διεκόπη. Τὸ συνεχόμενον πρὸς τὸ γραφεῖον τῆς συζύγου του παραπέτασμα εἶχε βιαίως ἀνεγερθῇ, καὶ ἡ Τζούλια ὠχρὰ ἀλλ' ἀξιοπεριτῆς

ἴστατο πρὸ αὐτοῦ. Ἐπὶ στιγμὴν τὸν ἐκύτταξε σιγῶσα μὲ βλέμμα ὑψίστης περιφρονήσεως καὶ τέλος εἶπε.

— Σὲ συγχαίρω θερμῶς διὰ τὴν εὐκρινειάν σου.

Ὁ Παῦλος ἀπέμεινεν ἐκπληκτος, ἐνῶ ἡ μήτηρ του χαιρεκᾶκως μετ' εὐχὰς θεώρει τὴν νύμφην τῆς.

— Μ' ἐπῆρες λοιπὸν διὰ τὴν προῖκά μου; Ἐξηκολούθησεν ἐκεῖνη. Διὰ τὴν προῖκά μου. Ἔτσι ἔ!... Διὰ νὰ ἔχῃ, νὰ σπαταλῇ ὁ κύριος, νὰ διατηρῇ ἀδελφὴν καὶ μητέρα καὶ νὰ προικίσῃ πλουσιοπαρόγως.

— Αὐτὸ εἶναι τὸ ἀδελφικὸν του χρέος, τῆς ἀπήντησεν ἡ μητέρα του.

— Τὰ ἀδελφικὰ χρέη ἐκπληροῦνται ὄχι ἀπὸ τὰ χρήματα τὰ ὁποῖα ἀνήκουν εἰς ἄλλους, εἶπε βιαίως ἡ Τζούλια.

— Ἡ περιουσία μου μοῦ ἀνήκει πλέον, εἶπε κάτωχρος ὁ Παῦλος, μὴ γνωρίζων, ἐὰν πρέπη, νὰ ὁμιλήσῃ μὲ ὀργὴν ἢ μὲ γλυκύτητα.

— Καὶ δὲν ἔχει νὰ δώσῃ εἰς κανένα λογαριασμὸν συνεπλήρωσεν ἡ μητέρα του, ἐνῶ βαθμικῶς ἠύξανεν ἡ χαρὰ τοῦ θριάμβου τῆς.

Θὰ δώσῃ, θὰ δώσῃ κυρία εἰς τὸν πατέρα μου, τοῦ ὁποῖου ἕως σήμερον δὲν ἤκουσα τὰς συμβουλὰς, καὶ εἰς τὸν ὁποῖον ἰκέτις μετ' οὐ πολὺ θὰ καταφύγω. Ὅλιγον κατ' ὀλίγον, ἐξηκολούθησε στραφεῖσα τώρα πλέον πρὸς τὸν σύζυγόν τῆς, γνωρίζω τὸ πεινὸν σου. Εἶσαι ἀνίκανος διὰ τὸ παραμικρόν, εἶσαι ἀνίκανος νὰ σκεφθῆς, νὰ ἐργασθῆς, νὰ δκμιουργήσῃς. Ἡ ἀγάπη μου ἐδόθη εἰς ἀνάξιον ἄνθρωπον, καὶ εἶμαι εὐτυχῆς, διότι κατώρθωσα νὰ τὴν ἀποσπάσω ἀπὸ τὴν καρδίαν μου. Τὸ εἶπες πρὸ ὀλίγου. Δὲν μὲ ἠγάπησες ποτέ. Σοῦ τὸ λέγω καὶ ἐγώ, οὐδέποτε σὲ ἠγάπησα. Ὁ ἔρωσ μου, ἦτον ἰδιοτροπία, ἦτο πείσμα, ἀπὸ σήμερον πλέον εἶμαι ἐλευθέρη καὶ φεύγω τὴν μισητὴν παρουσίαν σοῦ, τῆς ἀδελφῆς σου, καὶ τῆς μητέρας σου.

Καὶ μὲ ὑπερήφανον βᾶδισμα ἐξῆλθεν ἀποφασιστικῆ τοῦ δωματίου, ἀνῆλθεν εἰς ἓνα ἀμάξι καὶ διεκθύνθη εἰς τὸν πατέρα τῆς.

Ἐκπληκτοὶ, ἄφωνοι ὁ Παῦλος καὶ ἡ μητέρα του, θεωροῦντες ὡς ζαλισμένοι ἀλλήλους, οὐδὲ κἄν προσεπάθησαν νὰ τὴν κρατήσουν.

Μετ' ὀλίγους μῆνας ἡ Μιμὴ ἐπανήρχιζε τὰ μαθήματά τῆς καὶ κατώκησε καὶ πάλιν ἡ μητέρα τῆς καὶ αὐτὴ εἰς τὸ πρῶτο μικρὸν τουσπῆτι. Τὰ ἔνειρά των ἐπὶ τοῦ καλοκαρῶμένου Παύλου ἦσαν τώρα πλέον πολὺ, πολὺ δειλὰ, καὶ ἐλπίδες των πολὺ μετρημέναι. Ἡ Μιμὴ, στυγνὴ, δύσπιστος, μελαγχολικὴ, μὲ δύο ἀκοίμητα μίσση εἰς τὴν καρδίαν τῆς, τὸ ἐν πρὸς τὸν Χρῆστον καὶ τὸ ἔτερον πρὸς τὴν Τζούλια, δίδει μαθήματα, ἀναπτύσσει τρυφερὰς καρδίας, τοὺς διαπλάττει τὴν ψυχὴν, καὶ τοὺς διδάσκει τὰ πρῶτα σπέρματα τῆς πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπης. Αἱ μικραὶ μαθητριάι τῆς δὲν τὴν ἀγαποῦν, καὶ κάποτε, κάποτε ἐκπληκτοὶ τὴν ἀκούουν νὰ ψιθυρίζῃ καὶ κατ' αὐτὰς ἀκόμη τὰς ὥρας τῶν παραδόσεών τῆς:

— Ἄχ! Θεὲ μου, τί τέρατα ποῦ εἶναι οἱ ἄνδρες!

(Ἀθήναι, Ἰούνιος 1900)

ΕΥΓΕΝΙΑ ΖΩΓΡΑΦΟΥ

ΣΤΗ ΓΙΟΡΤΗ ΤΟΥ

Ἄσπ' τὸ λιβάδι τῆς καρδιᾶς μου
Ποῦν' ἀπὸ λούλουδα γεμάτο,
Γιὰ τὴ γιορτὴ σου θὰ σοῦ κόψω
Ἕνα τριαντάφυλλο δροσάτο.

Ὅσοι βοριάδες κι' ἄν περνᾶνε,
Ὅποιο ἀγριοκέρι κι' ἄν διαβαίη,
Πάντα χλωρὸ, πάντα δροσάτο,
Τὸ τριαντάφυλλο θὰ μένη.

✠

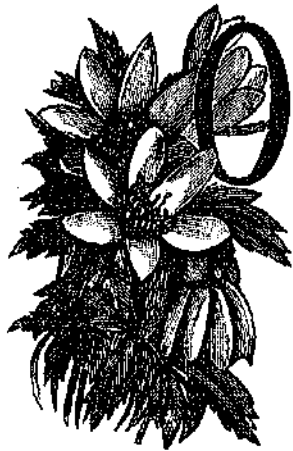
Εἶναι τριαντάφυλλο ἡ εὐχή μου
Ποῦ τὴν ξεθάβω ἄσπ' τὴν ψυχὴ μου.

ΛΟΡΕΛΛΗ

✠

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Σ. ΜΑΥΡΟΚΟΡΔΑΤΟΣ

(Σημείωμα ἐκ διαφόρων πηγῶν καὶ ἐξ ἰδίων ἡμῶν ἀναμνήσεων)

ΤΕ τῷ 1821 ἐξεργάγη ἡ τῶν Ἑλλήνων ἐπανάστασις, ἣν ὁ ἀκαδημαϊκὸς Emille Ollivier ἐν τῷ ἱστορικῷ συγγράμματι αὐτοῦ, L'Empire libéral, ἐξιστορῶν αὐτὴν ἐθνουσιωδῶς ὡς ἀληθῆς φιλέλλην, τὴν ἐξα-ρακτήρησεν ὡς πρώτην ἐκδήλωσιν ἐν Εὐρώπῃ τῆς ἀρχῆς τῶν ἐθνικοτήτων, ἡ Κωνσταντινούπολις ἐγένετο ἀνάστατος, τὸ αἷμα ἔτρεχε ποταμῆδόν καὶ οἱ χριστιανοὶ, οἵτινες δὲν κατῴρθον νὰ φύγωσιν, ἐκινδύνευον νὰ ὑποστῶσι τὸν διὰ μαχαίρας ἢ ἀγχόντες θάνατον. Ἐν τῷ μέσῳ τῆς φρικώδους ταύτης ἀναστατώσεως, νέα γυνὴ φέρουσα μετ' αὐτῆς τὰ τέσσαρα τέκνα τῆς καὶ ἐντὸς τῆς

κοιλίας πέμπτον, κατῴρθωσεν, συνοδευομένη ὑπὸ τοῦ ὑπεργέροντος πατρὸς τῆς, νὰ ἐπιβιβασθῆ ἐν μέσῳ ζοφερᾶς νυκτὸς ἐπὶ ἑλληνικοῦ πλοίου, ἀπὸ πλεοντος εἰς Ὀδησσόν, καὶ νὰ ἐξασφαλίσῃ οὕτω τὴν ζωὴν τῆς καὶ τὴν τῶν φιλότων αὐτῆς.

Ἡ γυνὴ αὕτη σύζυγος τοῦ Στεφάνου Μαυροκορδάτου, ἐξαδέλφου τοῦ ἐπιφανοῦς Ἀλεξάνδρου Μαυροκορδάτου, ἦτο πρωτότοκος θυγάτηρ, τοῦ Δημητρίου Σχινᾶ ἐκ Θεσσαλίας, πλουσίου, πεπαιδευμένου, καὶ ἀξίου πολλῆς τιμῆς. Τὸ πέμπτον τέκνον ἦτον ὁ Δημήτριος Σ. Μαυροκορδάτος, ὅστις ἐγεννήθη τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1821 ἐν ἐσσαραβίᾳ. Ἡ μήτηρ αὐτοῦ Αἰκατερίνη, πεπρωκισμένη πνεύματος καὶ παιδείας, ἐγκρατῆς τῆς κλασικῆς ἡμῶν γλώσσης καὶ ἀληθῆς λογία, ὡς ἡ ἀδελφὴ αὐτῆς, σύζυγος

τοῦ Δ. Σούτσου ποτὲ συμβολαιογράφου Ἀθηνῶν, ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος διδάσκαλος τοῦ Δημητρίου καὶ ἐνέσπειρεν αὐτῷ τὰς ἀρετὰς καὶ τὴν θεοσεβίαν, αἵτινες τὴν ἐπροίκιζον. Κατὰ τὸ 1833 ἀπέστειλεν αὐτὸν εἰς τὸν ἐν Ναυπλίῳ διαμένοντα ἀδελφόν τῆς Κωνσταντίνου Δ. Σχινᾶν, διότι ἐπεθύμει ν' ἀνατραφῆ ὁ υἱὸς τῆς εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἵνα δυνήθῃ νὰ γνωρίσῃ αὐτὴν καὶ ἀγαπήσῃ τὴν ἀπελευθερωθεῖσαν πατρίδα, ἣν ἦτο προσωρισμένος νὰ ὑπηρετήσῃ μίαν ἡμέραν τοσοῦτον περιφανῶς.

Εἰς Ναύπλιον ἀφικθέντα, ὁ θεὸς τοῦ ἐδέχθη αὐτὸν ὡς πατῆρ καὶ τὸν κατέταξεν εἰς τὸ ἄρτι συστηθὲν γυμνάσιον. Ὁ νέος Δημήτριος διήνυσεν τὰ μαθήματα μετὰ ζήλου μέχρι τέλους τοῦ 1834, ὅτε μετέβη μετὰ τοῦ θείου του εἰς Ἀθήνας, πρωτεύουσαν ἔκτοτε τῆς Ἑλλάδος.

Γυμνασιάρχης τοῦ πρώτου τότε ἐν Ἀθήναις συστηθέντος Γυμνασίου ἦτον, ὁ αἰμίμηστος Γεώργιος Γεννάδιος, γνωστὸς διὰ τὴν παιδείαν του καὶ τὸν πατριωτισμὸν του, ὃν πολλάκις, διδάσκων μετ' ἀκράτου ἐνθουσιασμοῦ, μετέδιδεν εἰς τοὺς ἀγαπῶντας καὶ ὡς πατέρα αὐτὸν τιμῶντας μαθητὰς του.

Συνδεδόμενος ὁ Σχινᾶς διὰ στενῶν δεσμῶν φιλίας μετὰ τοῦ Γενναδίου, συνέστησεν αὐτῷ θερμῶς τὸν ἀνεψιὸν του, ὅστις διὰ τῆς ἐπιμελείας καὶ τοῦ πρὸς ἐκμάθησιν ζήλου του προσεῖλκυσε τὴν εὐνοίαν τοῦ τι γυμνασιάρχου καὶ τῶν καθηγητῶν. Μετὰ ἐξόχους δὲ σπουδᾶς ἔτυχε τῷ 1839 ἀπολυτηρίου γυμνασίου καὶ ἐνεγράφη φοιτητῆς τοῦ ἄρτι συστηθέντος Πανεπιστημίου.

Ὁ Γεννάδιος ἐκτιμῶν τὴν ἱκανότητα τοῦ νέου προὐκάλεσε τὸν διορισμὸν αὐτοῦ ὡς διδασκάλου τοῦ Σχολείου, ὥστε ὁ Μαυροκορδάτος ἐν ἡλικίᾳ 18 ἐτῶν, φοιτητῆς καὶ διδασκαλὸς ταυτόχρονα ὢν, ἐσχεδίασε καὶ ἐδημοσίευσεν Ἀτλαντὰ τῆς ἀρχαίας γεωγραφίας.

Χάριν τῆς προσενηχθείσης τῷ Μαυροκορδάτῳ συνδρομῆς παρὰ τοῦ πρεσβυτέρου ἀδελφοῦ του, λοχαγοῦ τότε ἐν τῷ Ῥωσικῷ στρατῷ, καὶ τοῦ θείου του Σχινᾶ, ἵνα τελειοποιηθῆ ἐν Γερμανίᾳ εἰς τὰς ἐγκυκλοπαιδικὰς σπουδὰς του καὶ ἐν Παρισίοις, ὅπως ἐπιδόθῃ εἰς τὰ νομικὰ, μετέβη κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1841 εἰς Γερμανίαν καὶ περὶ τὰ τέλη τοῦ αὐτοῦ ἔτους εἰς Παρισίους, ἐνθα ἐνεγράφη εἰς τὴν Σχολὴν τῆς Νομικῆς. Φοιτήσας τακτικῶς, διήλθε τὰς ἐνιαυσίους ἐξετάσεις πάντοτε ἐπιτυχῶς, καὶ τῷ 1845 ὑποστὰς τὴν δοκιμασίαν τῆς θέσεως, ἔτυχε τοῦ διπλώματος τοῦ προλύτου τῶν νομικῶν καὶ ἔσχε τὴν εὐχαρίστησιν καὶ τὴν τιμὴν νὰ λάβῃ μέρος, μεθ' ἐνὸς ἄλλου Ἑλλήνου φίλου του εἰς τὸν διαγωνισμὸν ἐπὶ θεμάτων τῆς Ῥωμικῆς καὶ Γαλλικῆς νομοθεσίας, εἰς ὃν ἐδικαιοῦντο νὰ διαγωνισθῶσι μόνον οἱ τυχόντες πλειονοψηφίας λευκῶν ψήφων κατὰ τὴν τριετῆ διδασκαλίαν πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ διπλώματος τοῦ προλύτου.

Ὁ Μαυροκορδάτος ἠννοεῖτο παρὰ τῶν καθηγητῶν τῆς Νομικῆς καὶ ἰδίως ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ τοῦ Γαλλικοῦ Δικαίου Oudot, ὅστις εἰς τὰς συναντεύσεις, αἵτινες ἐγένοντο ἐν τῷ οἴκῳ του καὶ ὑπὸ τὴν προεδρίαν του, μεταξὺ τῶν διαπρεπόντων φοιτητῶν του, ἐκάλει πάντοτε τὸν Μαυροκορδάτον, ἵνα συμμετέχῃ τῶν συζητήσεων ἐπὶ νομικῶν ζητημάτων ἐν

αίς διεκρίνετο ὁ νῦν Ἀκαδημαϊκὸς Emille Olivier, ἔκτοτε ὡς μασσαλιώτης ἐνθερμὸς φίλος τῆς Ἑλλάδος καὶ στενὸς φίλος τοῦ Μαυροκορδάτου. Ἐν φιλικωτάταις δὲ σχέσεσι διατελὼν μετὰ τῶν ἐπὶ σπουδῇ καὶ ἀγωγῇ διακρινομένων Γάλλων συμφοιτητῶν του, ἀπετέλει μέρος τῆς Conférence Domat, ἐν ᾗ ἐτελοῦντο ἀπὸ τοῦ 1843 μέχρι τοῦ 1845 ἐβδομαδικαίως, ἐν μιᾷ τῶν αἰθουσῶν τῶν συνεδριάσεων τοῦ μεγάρου τῶν Δικαστηρίων, φοροῦντων τῶν φοιτητῶν τηθέντους, ὡς εἰθισταὶ ἐν τοῖς Δικαστηρίοις παρὰ τῶν δικηγόρων, συνεντεύξεις καὶ συνεζητοῦντο διάφορα νομικὰ ζητήματα, ἐπρώτευσεν δ' ἐπίσης ὁ Olivier.

Ἐξακολουθήσας ἐπὶ διετίαν τὰς διδακτορικὰς σπουδὰς του ὁ Μαυροκορδάτος διήλθε λίαν ἐπιτυχῶς ἀπάσας τὰς ἐξετάσεις καὶ τῷ 1847 ἔλαβε τὸ δίπλωμα τοῦ Docteur en Droit. Ἡ πολυσελίδος ἐπὶ διδακτορικῆ διατριβή του ἀποδεικνύει τὴν ἐμβρίθειαν τῶν περὶ τὰ νομικὰ σπουδῶν του. Πρὸ τῆς ἀναχωρήσεώς του ἐκ Παρισίων ἐδημοσίευσεν ἐν τῇ Revue de législation μελέτην περὶ τοῦ βίου καὶ τῶν συγγραμμάτων τοῦ Ἀρμενοπούλου.

Ἐπανελθὼν κατὰ τῷ 1847 εἰς Ἀθήνας εὔρε τούς γονεῖς αὐτοῦ γεγρακέτας καὶ ἐν στενοχωρίᾳ βιοῦντας· ὁ μόνος δὲ πλοῦτος αὐτοῦ ἦτον ἡ μάθισις, ἣν ἐξήσκησεν ἀμέσως, διδάξας ἐπιτυχῶς ὡς ὑφηγητῆς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τὴν ἐγκυκλοπαιδείαν τοῦ Δικαίου. Ἄλλ' ἐπειδὴ ἡ διδασκαλία αὐτῆ οὐδὲν ἀπέδιδεν, ἠναγκάσθη νὰ καταφύγῃ εἰς παραδόσεις τῆς Γαλλικῆς, ἧς ἦτον ἐγκρατής, κατὰ κλάσεις καὶ ἰδιαιτέρας.

Εὐτυχῶς τότε ὁ ἄκρος φίλος του μακαρίτης Γεράσιμος Ζωχιός, διαπρέψας ὡς ἀξιωματικὸς τοῦ ναυτικοῦ, ὡς καθηγητῆς, ὡς δημοσιογράφος, ὡς βουλευτῆς καὶ ὑπουργός, κληθεὶς παρὰ τῆς ἐν Σμύρνῃ ἑλληνικῆς κοινότητος, ἵνα διευθύνῃ τὴν Εὐαγγελικὴν Σχολὴν τῆς πόλεως ἐκείνης, ἐξέλεξεν ὡς συνεργότην του τὸν Μαυροκορδάτον διὰ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Ἐμπορικοῦ Δικαίου καὶ τῆς Γαλλικῆς φιλολογίας καὶ ἀπῆλθον ἀμφότεροι εἰς Σμύρνην.

Πρὸς ἀπόδειξιν τῆς δράσεως τοῦ Μαυροκορδάτου εἰς τὴν Εὐαγγελικὴν Σχολὴν περιοριζόμεθα νὰ παραθέσωμεν ἐκ τῶν ἐν τῷ ἄρθρῳ τοῦ συναδέλφου του Ζωχιοῦ — Δ. Μαυροκορδάτος — δημοσιευθέντι ἐν τῷ Ἀττικῷ ἡμερολόγιῳ τοῦ κ. Ε. Ἀσωπίου τοῦ 1874 τὰ ἐξῆς : « Δύο δὲ ἀπέπλητσα καθ' ἕνα τὸν βίον μου διδασκάλους μαινομένους, τὸν πρῶτον τῆς Ἰονίου Ἀκαδημίας Καρανδηνὸν καὶ τὸν παρὰ μῆνα ἡγούμενον τῆς ἐν Σμύρνῃ Εὐαγγελικῆς Σχολῆς, Δημήτριον τὸν Μαυροκορδάτον. Εἰς τοῦτον δὲ προκρίνω ἀρμόζει τὸ παρὰ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου εἰρημένον. Ἄν μωροὶς παιδαγωγὸς ἔγητε ἐν Χριστῷ, ἀλλ' οὐ πολλοὺς πατέρας. Ἀληθῶς δὲ ὁ Μαυροκορδάτος καὶ ἐδίδασκε, καὶ ὑπαρὰ μῆνα ἡγείτο τῆς Εὐαγγελικῆς Σχολῆς, οὐχὶ ὡς παιδαγωγός » καὶ διδασκαλός, ἀλλ' ὡς πατήρ. »

Ἐπανελθὼν τῷ 1850 ἐν Ἀθήναις, δὲν ἐβράδυνε νὰ τύχῃ εὐμενοῦς ὑποδοχῆς, καθότι ὁ τότε Ὑπουργὸς τῆς Δικαιοσύνης Α. Πάικος, ἐκτιμῶν τὴν ἀξίαν αὐτοῦ, τὸν διώρισε τὸ πρῶτον Πάρεδρον τῶν ἐν Ἀθήναις

Ἐφετῶν, εἶτα δὲ (25 Αὐγούστου 1850) Πρωτοδίκην εἰς Ἀθήνας. Εἰς ἀμφοτέρας δὲ τὰς θέσεις ταύτας ἐξεπλήρωσε τὸ καθήκον του μετὰ τῆς διακρινούσης αὐτὸν εὐσυνειδησίας. Ὀλίγον ἔπειτα ἐκλήθη νὰ λάβῃ μέρος εἰς τὴν ἐπὶ τῆς συντάξεως τοῦ Ἀστυκοῦ Δικαίου Ἐπιτροπὴν, ἣ δ' ἐν αὐτῇ συμμετοχῇ του οὐκ ὀλίγον συνετέλεσεν εἰς τὴν πρόσδον τῶν ἔργων καὶ εἰς τὴν σύνταξιν τῶν κατὰ τῷ 1856 δημοσιευθέντων νόμων.

Κατὰ τῷ 1851 διατρίθων εἰς Ἀθήνας ἡ γνωστὴ τῇ ἑλληνικῇ κοινῶνι ἀείμνηστος Μουρούζη, μετὰ τῶν δύο θυγατέρων της, ἐξ ὧν ἡ Σοφία Βάλσα ἐκ τοῦ πρώτου αὐτῆς γάμου, ἦτο πλουσία, πολυμαθὴς καὶ κεκτημένη ἅπαντα τὰ τῆς ἀγαθῆς γυναικὸς χαρίσματα. Ὁ Μαυροκορδάτος, φίλος τῆς οικογενείας, ἐγνώρισε τὴν Σοφίαν καὶ ἀμοιβαίαι συμπάθειαι ἐξεδηλώθησαν. Ἡ νέα ἐκτιμήσασα τὰ πλεονεκτήματα τοῦ Μαυροκορδάτου ὑπέδειξεν αὐτὸν ὡς τὸν ἐκλεκτὸν τῆς καρδίας της, ἡ μήτηρ τὸν ἐνέκρινε καὶ ὁ γάμος ἐτελέσθη ἐν ἀγαλλιάσει ἐν μέσῳ συγγενῶν καὶ φίλων. Ὁ βίος αὐτῶν διήλθεν ἐν πλήρει ἀμοιβαίᾳ ἀγάπῃ, ἣ δ' ἀποκτισης τριῶν θυγατέρων διέχυσε τὴν χαρὰν ἐν τῷ οἴκῳ των καὶ μόνον, ἣ ἐν Ἰταλίᾳ ἀπώλεια τῆς ὑστερογεννήτου ἐπεσκόλασεν αὐτήν. Ἀλλὰ τὸ μέλλον παρεσκευάζε δυστυχῶς δεινότερον τραῦμα πρὸς καταστροφὴν τοῦ ὀλίγου βίου τῆς οικογενείας των.

Ἡ κατὰ τῷ 1854 ἐξέγερσις ὑπὲρ τῆς Ἠπείρου καὶ τῆς Θεσσαλίας, ἧς τὸ τέλος ὑπῆρξε δυστυχῶς τοσοῦτον θλιβερόν, ἐξῆψεν εἰς τοιοῦτον βαθμὴν τὸν πατριωτισμὸν τοῦ Μαυροκορδάτου, ὥστε οὐχὶ μόνον ἔλαβεν ἐνεργὸν μέρος εἰς τὴν διοργάνωσιν τοῦ κινήματος, ἀλλ' ἀγοράσας ὄπλον καὶ ἐφοδιασθεὶς τῶν χρησίων, ἀπεφάσισε νὰ ἐξέλθῃ μετὰ τοῦ Χρ. Κατζίη—Πέτρου εἰς Θεσσαλίαν. Ἡ σύζυγός του μὴ δυνηθεῖσα νὰ τὸν ἀποτρέψῃ τοῦ ἐπικινδύνου ἐπιχειρήματος, κατέφυγεν εἰς τοὺς φίλους του, οἵτινες μετὰ κόπου ἠδυνήθησαν νὰ τὸν ἀποτρεψῶσι τῆς τολμηρᾶς ἀποφάσεώς του, καὶ εἰς τῶν φίλων του, φεβούμενος μήπως ὁ πατριωτισμὸς ὑπερισχύσῃ τοῦ οικογενειακοῦ φίλτρου, παρελάβε τὸ ὄπλον του.

Μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τοῦ Ἠπειροθεσσαλικοῦ κινήματος καὶ τὴν κατοχὴν τοῦ Πειραιῶς ὑπὸ τοῦ Ἀγγλογαλλικοῦ στρατοῦ κατὰ Μάιον τοῦ 1854, ὁ Μαυροκορδάτος παρητήθη τῆς θέσεως τοῦ πρωτοδίκου.

Ὅτε τῷ 29 Σεπτεμβρίου 1854 τὸ Ὑπουργεῖον Δ. Βούλγαρη διεδέχθη τὸ τοῦ Α. Μαυροκορδάτου, ὁ δὲ Χρ. Χριστόπουλος ἔλαβε μέρος ὡς Ὑπουργός τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Ἐκπαιδεύσεως, γνώστης τῆς ἰκανότητος τοῦ Α. Μαυροκορδάτου, διώρισε αὐτὸν τμηματάρχην καὶ κατὰ τὴν τριετῆ ὑπηρεσίαν αὐτοῦ ἀφῆκε τρανὰ δείγματα τῶν περὶ τὴν παιδείαν γνώσεών του.

Κατὰ τῷ 1859 ἐξέδωκε τὸ ἱστορικὸν Δοκίμιον περὶ τῆς Ῥωσικῆς νομοθεσίας ἀφιερῶθῃ εἰς τὸν μακαρίτην Κ. Δ. Σχινᾶν.

Κατὰ τὸν Αὐγούστου τοῦ 1859 νέον μέγα δυστύχημα ὑπέστη ὁ Μαυροκορδάτος. Ἡ περιτῶν του Σοφία ἀπιδήμησεν εἰς τοὺς οὐρανοὺς. Τὸ ἐν τῷ νεκροταφείῳ μνημεῖόν της καὶ τὰ ἐπ' αὐτοῦ ῥητὰ ἀπεδει-

κνύουσι τὴν πρὸς τὴν σύζυγόν του τρυφερὰν ἀγάπην.

Μετὰ τὸν θάνατον αὐτῆς παρητήθη τῆς θέσεώς του ὡς τμηματάρχης, ἵνα ἀφιερῶθῃ εἰς τὴν μέριμναν τῆς γενηρακτικῆς μητρὸς του καὶ τὴν ἀνατροφὴν τῶν θυγατέρων του, αὐτὸς δέ, ὅπως εὖρη παρηγορίαν εἰς τὰς προσφιλεῖς μελέτας του, μετέβη τὸ πρῶτον εἰς Νίκαιαν καὶ ἔπειτα εἰς Φλωρεντίαν.

Αἱ *Θρησκευτικαὶ Μελέται* ἦτοί ἡ κατ' ἐκλογὴν μετάφρασις τοῦ γνωστοῦ ἱστοριογράφου τῆς Ἑλβετίας Zsehokke, ὑπὸ τὸν τίτλον *Stunden der Andacht* καταδικασθεῖσαι ὑπὸ τοῦ Πάπα Πίου τοῦ Ζ' ἐν τῷ πίνακι (index) τῶν κατακεκριμένων βιβλίων, ὑπῆρξε τὸ πρῶτον ἔργον, εἰς ὃ ἐνησχολήθη κατὰ τὴν ἐξ Ἑλλάδος ἀπουσίαν του. Αἱ μελέται αὗται ἐξεδόθησαν ἐν Ἀθήναις ἀπὸ 1861—1865 εἰς πέντε τόμους, οὓς ἀφιέρωσε τῇ ἀγαθῇ καὶ μακαρίᾳ ψυχῇ τῆς Σοφίας του· καὶ δικαίως, διότι παρ' αὐτῆς ἔλαβε γνῶσιν τῆς βίβλου ταύτης, ἣν ἀνεγίνωσκε τακτικῶς. Αἱ μελέται αὗται διενεμήθησαν δωρεὰν ἐπ' ὀνόματι τῆς συζύγου του πρὸς ἐκπαιδεύσιν καὶ ἠθικοποίησιν τοῦ λαοῦ.

Μόλις ἐτελείωσεν ἡ πρώτη ἐκδοσις ἤρξατο ἡ τῆς δευτέρας, οικονομικότερα οὕσα τῆς πρώτης, ἵνα δὲ κατασταθῇ εὐαπόκτητος καὶ μὴ γένη ἀντικείμενον ἐμπορίας, προσδιώρισε νὰ πωληθῇ ἀντὶ δραχμῆς καὶ ἡμισίας ἕκαστος τόμος, ὅση ἀκριβῶς ἦτον ἡ δαπάνη τῆς ἐκδόσεως.

Ὅτε τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1862 ἐξεβράγη ἡ ἐπανάστασις ἐν Ἀθήναις, ὁ Μαυροκορδάτος διέτριβεν εἰς Λιθόρνον, ἡ δὲ κοινότης τῆς πόλεως ταύτης, ἣτις ἐγνώριζε τὸν ἄνδρα καλῶς, τὸν ἠγάπα καὶ τὸν ἐτίμα, τὸν ἐξέλεξεν ἀντιπρόσωπον εἰς τὴν Β' Ἑθνικὴν Συνέλευσιν.

Ἀριχθεῖς εἰς Ἀθήνας ἐν μέσῳ τοῦ ἀναβρασμοῦ, ὅστις ἀνετάρασε τὴν Συνέλευσιν, διετήρησε τὴν γαλήνην καὶ τὴν μετριότητα, αἵτινες τὸν ἐχαρακτήριζον. Ὅτε δὲ κατὰ τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1863 ἐξεβράγησαν αἱ ταραχαὶ αἱ προκαλέσασαι τὴν πτώσιν τοῦ Ὑπουργείου Βουλγαρη καὶ τὴν ἀνοδὸν εἰς τὴν κυβέρνησιν τοῦ Ζ. Βάλβη, ὁ Μαυροκορδάτος ἔλαβε μέρος ὡς Ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν, καθ' ἣν ἐποχὴν ἀκριβῶς ἐγένοντο αἱ διαπραγματεύσεις περὶ τῆς ἐκλογῆς τοῦ Βασιλέως Γεωργίου, αἵτινες ἐπὶ τῆς ὑπουργίας του ἐπερατώθησαν αἰσιῶς.

Τῆ 18 Μαρτίου τοῦ 1863 ἐγένετο ἡ ἀναγόρευσις τοῦ Βασιλέως Γεωργίου, τῆ 27 δὲ τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἐσχηματίσθη νέον Ὑπουργεῖον ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Διομήδους Κυριακοῦ καὶ ὁ κ. Θ. Π. Δηλιγιάννης ἀντεκατέστησε τὸν Μαυροκορδάτον εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν, ἀπελθόντα εἰς Φλωρεντίαν, ἵνα ἐπανέλθῃ μετὰ τῆς ἐκεῖ διαμενούσης οἰκογενείας του.

Φθὰς κατὰ τὸν Ἰούνιον τοῦ 1863 εἰς Ἀθήνας, εὖρε τὴν πόλιν ἐδῶ δυστυχῶς διατελοῦσαν ἐν ἐμφυλίῳ πολέμῳ. Πρὸς ἀπόδειξιν τοῦ πατριωτισμοῦ καὶ τῆς ἀκριθείας τοῦ χαρακτήρος τοῦ Μαυροκορδάτου, ὁ Ζωχιὸς ἐν τῷ μνημονευθέντι ἀρθρῷ ἀναφέρει τ' ἀκόλουθα ἐπὶ τῇ εἰς Πειραιᾶ ἀφίξει τοῦ ἀνδρὸς κατὰ τὴν τελευταίαν ἡμέραν τοῦ ἐν Ἀθήναις ἐμφυλίου πολέμου: «Μόλις ἀποβάς ἐγκαταλείπει τὰ προστασίας δεόμενα

ἀγαπητὰ αὐτῷ γύναια καὶ ἀναβαίνει εἰς τὰς Ἀθήνας, σπεύδει δὲ πρὸς τοὺς μαχομένους φίλους αὐτοῦ καὶ συντελεῖ πρὸς κατεύνασιν τῆς ἀγριότητος τοῦ πάθους αὐτῶν. Μετὰ τὸ τέλος δὲ τῆς ἀδελφικτικῆς περὶ μέσας νύκτας ὅτε ψυχὴ ζῶσα δὲν ἐφκίνετο, οὐδ' ἐτόλμα νὰ φανῇ καθ' ὄδον, μεταβαίνει εἰς ἀπόκεντρον τῆς πόλεως μέρος, ὅπου κατῶκει ἐπιστήθιος αὐτοῦ φίλος διὰ νὰ κοιμηθῇ παρ' αὐτῷ, κυρίως δὲ διότι ἐκ Φλωρεντίας εἶχε πρὸς αὐτὸν προαναγγελεῖ τὴν ἡμέραν τῆς ἐπιστροφῆς αὐτοῦ».

Ἀριχθέντος τοῦ Βασιλέως Γεωργίου καὶ γενομένης τῆς προσαρτήσεως τῶν Ἰονίων νήσων, πρὸκειται νὰ διορισθῇ Νομάρχης εἰς Κέρκυραν. Νύκτα τινὰ φίλος τοῦ τότε Πρωθυπουργοῦ Α. Κουμουνδούρου μεταβὰς εἰς τὸν οἶκόν του καὶ εὐρῶν αὐτὸν σκεπτικὸν τὸν ἠρώτησε ποῖος ὁ λόγος. Ἡ εὐστοχος ἐκλογὴ Νομάρχου Κερκύρας, ἀπήντησε. Μ' ἐπιτρέπετε νὰ ὑποδείξω ὑμῖν ἄνδρα κατάλληλον καὶ κάλλιστον; Εἶπέ. Τὸν Δημήτριον Μαυροκορδάτον. Ἄριστος, ἀλλὰ δέχεται; Ἄγνωσθαι καὶ αὔριον σὰς λέγω. Ὅχι ὑπαγε ἀμέσως. Καὶ τοὶ ἑνδεκάτῃ τῆς νυκτὸς ἀπῆλθεν. Ὁ Μαυροκορδάτος βλέπων κατ' αὐτὴν τὴν ὥραν προσερχόμενον τὸν φίλον του ἐφοβήθη μήπως δυσάρεστον τι συνέβη, μαθὼν δὲ τὸν λόγον ἐζήτησε νὰ σκεφθῇ τὴν αὔριον μετὰ τῶν φίλων του. Ὁ φίλος ἐπανελθὼν εἰς τὸν Κουμουνδούρον τῷ ἀνεκοίνωσε τὴν ἀπάντησιν τοῦ Μαυροκορδάτου. Συσκέψεως δὲ γενομένης μετὰ τῶν φίλων του ἐδέχθη, καὶ ὁ Κουμουνδούρος ἐνήργησε τὸν διορισμὸν του. Μεταβὰς ὁ Μαυροκορδάτος εἰς Κέρκυραν διὰ τοῦ ἀτμοδρόμωνος «Ἑλλάς» ἐγένετο ἐνθουσιωδῶς δεκτὸς ὑπὸ τῶν Κερκυραίων καὶ κατὰ τὸ διετὲς διάστημα τῆς διοικήσεως αὐτοῦ ἐξεπλήρωσε μετὰ ζήλου καὶ παραδειγματικῆς εὐσυνειδησίας τὰ καθήκοντα αὐτοῦ, καὶ ἐγκαταλείψας τὴν πρῶτην πρωτεύουσαν τῆς Ἑπτανήσου, ἀφῆκε παρὰ τοῖς πολίταις αὐτῆς τὰς ἀγαθοτέρας καὶ τιμιωτέρας ἀναμνήσεις.

Τὸ ἀνωτέρω ἀνέκδοτον μᾶς ὑπενθυμίζει ἕτερον, ὅπερ ἐπιτραπήτω μοι νὰ ποιήσω γνωστὸν. Ἡμέραν τινὰ τοῦ Ἰουλίου 1864, ὅτ' ἐπρόκειτο ὁ σχηματισμὸς νέου ὑπουργείου ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Ναυάρχου Κανάρη, ὁ Μαυροκορδάτος διέτρεχεν ἐσπευσμένως τὴν ὁδὸν Αἰόλου. Εἰς τὴν διασταύρωσιν τῆς ὁδοῦ Σταδίου ἀπαντᾷ φίλον του ὅστις τὸν ἐρωτᾷ ποῦ ἀπέρχεται. Ἐντολὴν ἔχω, ἀπήντησε, νὰ προσφέρω τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν εἰς τὸν . . . Πῶς μετὰ τὴν ἐπανάστασιν ἐπανέρχεσθε εἰς τοὺς ἀρχαίους; Δίκαιον ἔχεις; ἀλλὰ ποῖος ἀντ' αὐτοῦ νὰ ἐκλεγθῇ; Δὲν εἶμαι ἀρμόδιος πρὸς τοῦτο. Ἄς συσχεθῶμεν ἀμφότεροι, ἀντίειπεν ὁ Μαυροκορδάτος, καὶ, ἀφοῦ διαφόρων ἰνόματα στρατιωτικῶν ἐπροτάθησαν, τέλος συμφώνησαν εἰς τὸν ἐκλογὴν τοῦ Ἀριστείδου Καρνάλη, ταγματάρχου τοῦ Πεζικοῦ, διακριθέντος κατὰ τὰς θλιβεράς ἡμέρας τοῦ ἐμφυλίου πολέμου ἐν τῇ πρωτεύουσῃ· καὶ ὁ Καρνάλης διορίσθη Ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν καὶ διετήρησε τὴν θέσιν του καὶ εἰς τὸ ὑπουργεῖον Κουμουνδούρου, ὅπερ τὸν Μάρτιον τοῦ 1865 διεδέχθη τὸ τοῦ Ναυάρχου Κανάρη.

Ὅτε κατὰ τῷ 1866 ἡ Κρήτη ἀνύψωσε πάλιν τὴν σημαίαν τῆς ἐπαναστάσεως, διηγέρθησαν ὡς πάντοτε τὰ αἰσθήματα τοῦ πατριωτισμοῦ καθ' ἑλλην τὴν ἐλευθέραν Ἑλλάδα καὶ ἀνεζωπύρηνσε τὰς ἐλπίδας τῶν ὑπὸ δουλείαν ἀδελφῶν, καὶ εἰς τὴν πρωτεύουσαν καὶ εἰς τὰς ἐπαρχίας συνεστήθησαν ἐπιτροπαὶ ὑπὲρ τῶν Κρητῶν. Ὁ Μαυροκορδάτος ἐκλεγθεὶς μέλος τῆς ἐν Ἀθήναις Κεντρικῆς ἐπιτροπῆς, διεκρίθη καὶ τότε διὰ τὴν ἐνεργητικότητά καὶ τὴν ἀφοσίωσίν του.

Ὁ ἀγὼν τῆς Κρήτης διέτρεχε τὸν ἑσχατον κίνδυνον, οἱ δὲ ἀρχηγοὶ αὐτῆς ἐλπίζοντες ὅτι θέτοντες ἐπὶ κεφαλῆς τῆς δεινοπαθοῦς νήσου, ἀνδρα θελήσεως ἰσχυρᾶς καὶ ἀκραδάντου πατριωτισμοῦ, ἠδύναντο νὰ τὸν παρακάμψωσι καὶ νὰ τύχωσι τοῦ ἐπιθυμητοῦ σκοποῦ τῆς ἐνώσεως, ὡς τοιοῦτον ἐξελέξαντο ἐν Γενικῇ συνελεύσει τῶν Κρητῶν τὸν Δημήτριον Σ. Μαυροκορδάτον Κυβερνήτην τῆς Κρήτης. Δὲν ἐλάσθη τὸν Μαυροκορδάτον ἡ δεινὴ θέσις, εἰς ἣν διετέλει ἡ πολυπαθὴς νῆσος, οὐδὲ τὸ ἐπικίνδυνον τῆς ἀνατεθειμένης αὐτῷ ἀποστολῆς, ἀλλὰ θεωρῶν τὴν ἀρνησιν μικροφυλίαν καὶ τρέφων πάντοτε ἐλπίδα σωτηρίας, ἐδέχθη, ἀλλ' ἐνῶ ἦτον ἔτοιμος ν' ἀπέλθῃ εἰς Κρήτην, κατ' ἀπόφασιν τῆς Κυβερνήσεως ἐμποδίσθη ἡ ἀναχώρησίς του.

Φύσει ἐλεήμων ὁ Μαυροκορδάτος, ἀπὸ τοῦ 1864 διενόηθη τὴν σύστασιν ἀσύλου πρὸς θεραπείαν τῶν πτωχῶν καὶ ἐγένετο ὁ ἐνθερμότερος ὀργανωτὴς τῆς Ἐλεήμονος Ἐταιρείας, ἣτις πλείστους δόσους ἀπαριθμοῦσα συνδρομητὰς, ἤρξατο νὰ λειτουργῇ ἀπὸ τοῦ 1865 ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Μαυροκορδάτου, ὅστις μέχρι τοῦ θανάτου του διετηρήθη ἐν αὐτῇ. Μετὰ τοῦ δὲ ζήλου καὶ ἀφοσιώσεως ἐπεδόθη εἰς τὴν εὐδωσίω τῆς Ἐταιρείας ταύτης, μόνον οἱ μετ' αὐτοῦ ἐργασθέντες σύμβουλοι καὶ οἱ λαθόντες γινῶσιν τῶν ἀγῶνων οὓς κατέβαλλε, δύνανται νὰ μαρτυρήσωσιν. Ὁ Μαυροκορδάτος οὐχὶ μόνον ὑπῆρξεν εἰς τῶν πρώτων εὐεργετῶν τῆς Ἐλεήμονος Ἐταιρείας ἀλλὰ καὶ προσεπόρισεν ἐκ τῆς πωλήσεως τῶν εἰς αὐτὴν δωρηθέντων σωμάτων τοῦ συγγράμματός του, *Φανταστικὸν Ταξείδιον*, ὑπὲρ τὰς τρισχιλίας δραχμάς.

Τῷ 11 Μαρτίου 1873 ἐτέθη ὁ θεμέλιος λίθος τοῦ ἱδρυθέντος ὑπὸ τοῦ αἰοιδίμου Ἀνδρέα Συγγροῦ Πτωχοκομείου ἀντικαταστήσαντες τὴν Ἐλεήμονα Ἐταιρείαν, ἐνώπιον τῶν Βασιλέων, ἐπὶ τοῦ γηπέδου, τὸ ὁποῖον κατόπιν ἐπταετῶν ἀγῶνων ἐδωρήθη ὑπὸ τῆς Μονῆς τῶν Ἀσωμάτων.

Ὁ λόγος ἐν ἐξεφώνησεν ὁ Μαυροκορδάτος κατὰ τὴν τελετὴν ταύτην, ὑπῆρξεν τὸ κύκνιον αὐτοῦ ᾄσμα.

Κατὰ δύο ἐκλογὰς, τὴν μὲν τῷ 1866 δημοτικὴν, τὴν δὲ τῷ 1869 βουλευτικὴν, καθ' ἃς ἐγκριτοὶ πολῖται ὑπέδειξαν τὸν Μαυροκορδάτον ὑποψήφιον, ἀπεδείχθη πόσον ἐτιμᾶτο παρὰ τῶν συμπολιτῶν του. Ἦτο δὲ πολὺ φυσικὸν ὅτι ὑποψήφιος, οἷος ὁ Μαυροκορδάτος, ἀπεχθανόμενος τὰ τῆς σπουδαρχίας τεχνάσματα θ' ἀπετύγχανεν, ὡς ἀπέτυχε κατ' ἀμφοτέρως τὰς ἐκλογὰς αὐτάς, κατὰ μὲν τὴν δημοτικὴν μειονοψηφίαις

κατ' ὀλίγας ψήφους τοῦ Γ. Σκούρου, κατὰ δὲ τὴν βουλευτικὴν ἀποσείαζεν εἰς τὸ ἐξωτερικόν.

Εἰς τὰ ξένα διατρίβων ἐδημοσίευσεν ἐν τῇ «*Κλεισῶ*» τῆς Τεργέστης τὰς ἐπιστολάς του ἐκ Γερμανίας περὶ Πιστωτικῶν Τραπεζῶν τοῦ λαοῦ, αἵτινες ἀνετυπώθησαν τῷ 1869 ἐν ἰδίῳ τεύχει ἐν Λειψίᾳ.

Ὀλίγον ἔπειτα, μετὰ τὴν εἰς Ἀθήνας ἐπάνοδόν του περὶ τὰ τέλη τοῦ 1869, ὑπέστη νέον πλήγμα, τὴν ἀπώλειαν τῆς σεβαστῆς καὶ πεφιλημένης μητρὸς του.

Κατὰ δὲ τῷ 1871 ἐν Γερμανίᾳ διατρίβων ἐδημοσίευσεν ἐν τῇ «*Κλεισῶ*» πάλιν τὸ ὑπομνημάτιον περὶ ἐκπαιδεύσεως τοῦ λαοῦ, ὅπερ ἀνετυπώθη κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἐν ἰδιαίτερω τεύχει, δευτέρᾳ δ' ἐκδόσει αὐτοῦ ἐγένετο ἐν Ἀθήναις τῷ 1872. Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἐξέδωκεν ἐν Λειψίᾳ τὸ *Φανταστικὸν Ταξείδιον* εἰς τὰς ἀπεράντους ἐκτάσεις τοῦ οὐρανοῦ, μετὰ εἰκόνων.

Τελείως κατὰ Μάιον τοῦ 1872 τοὺς γάμους τῆς πρωτοτόκου θυγατρὸς του Αἰκατερίνης μετὰ τοῦ ἀειμνήστου Παύλου Διομήδους Κυριακοῦ, τότε γενικοῦ γραμματέως τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς, διήρχετο τὰς ἡμέρας ἐν τῷ μέσῳ τῶν φιλιτῶν του καὶ τῶν φίλων, ἐνασχολούμενος πάντοτε εἰς τὰς μελέτας του καὶ μεριμνῶν ὑπὲρ τῶν πτωχῶν τοῦ Πτωχοκομείου καὶ τῶν ἐντὸς τῆς πρωτευούσης, οὓς συνεχῶς ἐπισκέπτετο, ὅπως ἰδίαις δμμασι βεβαιωθῇ τῶν ἀναγκῶν αὐτῶν.

Κατὰ τῷ 1872 συνεστήθη ἀγωνόδικος ἐπιτροπὴ περὶ κατωτέρως καὶ μέσης ἐκπαιδεύσεως συγκειμένη ἐκ τοῦ ἀρχιμανδρίτου Σ. Κολιάτσου, Λέοντος Μελά, Κ. Παπαβήροπου, Γρηγορίου Γ. Παπαδοπούλου καὶ Δ. Σ. Μαυροκορδάτου, ὅστις ὑπῆρξεν καὶ εἰσηγητῆς ἢ δ' ἐκθέσις αὐτοῦ ἐδημοσιεύθη τὸν Μάιον τοῦ αὐτοῦ ἔτους.

Ἐνῶ ὁ Μαυροκορδάτος ἦγε βίον ἡρεμὸν ἀπογοητευμένος ἐκ τῆς πολιτικῆς καταστάσεως τῆς Ἑλλάδος, ὁ τότε πρωθυπουργὸς Ἐπαμεινώνδας Δεληγεώργης τῷ προσέφερε τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Ἐκπαιδεύσεως ὑπουργείου, ἣν μετὰ δισταγμοῦ ἐδέχθη, προτροπῇ τοῦ φίλου του Γ. Σπηλιωτάκη ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν καὶ ἄλλων φίλων, καὶ τῇ 28 Ἰουλίου 1872 ἀνέλαθε τὰ καθήκοντά του. Ἀλλὰ τὸ ἀσυμβίβαστον τοῦ χαρακτῆρός του πρὸς τὰς ἀπαιτήσεις τῆς πολιτικῆς ἠνάγκασεν αὐτὸν νὰ παραιτηθῇ μετὰ τοῦ Σπηλιωτάκη.

Ὁ Μαυροκορδάτος ἔκτοτε μεταβὰς κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1873 εἰς Ῥουμανίαν καὶ Δυτικὴν Εὐρώπην χάριν ὑποθέσεων, μελέτης καὶ ἀναψυχῆς, ἐπανήλθεν εἰς Ἀθήνας περὶ τὰ τέλη Ἰουλίου, ὅτε φεῦ! προσβληθεὶς μετ' ὀλίγας ἡμέρας ὑπὸ κακοήθους πυρετοῦ ἀπέθανε τῇ 24 Αὐγούστου 1873 ἐν Πειραιεῖ, ἐν ἡλικίᾳ 51 ἐτῶν. Ὁ βίαιος καὶ ἀπροσδόκητος θάνατός του κατεβύθη εἰς ἄφρον λύπην τὰς θυγατέρας του, τὸν γαμβρόν του, τοὺς ἄλλους συγγενεῖς του, τοὺς φίλους καὶ πάντας τοὺς εὐτυχήσαντας νὰ τὸν γνωρίσωσι.

Ἡ κηδεία του ἐγένετο ἐν Ἀθήναις σεμνοπρεπῶς καὶ ἄνευ λόγων,

κατὰ τὴν ἄλλοτε ἐκδηλωθεῖσαν θέλησίν του. Ὁ ἱερεὺς τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως W. Gossrau ἐδημοσίευσε τὸν ἐπιτάφιον λόγον, ὃν προὔτιθετο νὰ ἐκφωνήσῃ, εἰς φυλλάδιον πωλούμενον ἀντὶ λεπτῶν 50 πρὸς ὄφελος τῶν πτωχῶν τῶν Ἀθηνῶν. Ὁ λόγος οὗτος φέρει τὸ ἐξῆς ρητόν:

Οὐ γὰρ ἔχομεν ἴδω μένουσαν πόλιν,
ἀλλὰ τὴν μέλλουσαν ἐπιζητοῦμεν.

(Πρὸς Ἑβραίους 13, 14).

Τελευτᾶ δὲ διὰ τῆς ἐξῆς διαθέσεως:

Χαῖρε φίλιτατε Δημήτριε. Αἰωνία ἡ μνήμη σου. Θεὸς ὁ Πατὴρ ἡμῶν, ὅστις σὲ ἐπλασεν, Ἰησοῦς Χριστὸς ὁ Σωτὴρ, ὅστις σὲ ἔσωσε, καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἡ ζωὴ ἡμῶν, τὸ ὁποῖον σὲ ἠγίασεν, ἄς σοὶ ἀποδώσῃ εἰς τὸν τάφον τὴν ἄκραν τοῦ τάφου κατάλευσιν, κατὰ τὴν ἡμέραν δὲ τῆς ἀναστάσεως ἰλαρωτάτην ἀνάστασιν. Ἀμήν.

Ὁ Δημήτριος Μαυροκορδάτος δὲν ἀφήκε διαθέτην, ἀλλ' ἡ σπουδαία του βιβλιοθήκη ἐδωρήθη ὑπὸ τῶν κληρονόμων θυγατέρων του εἰς τὸν δῆμον Πειραιῶς, κατὰ τὴν ἄλλοτε παρ' αὐτοῦ ἐκφραθεῖσαν βούλησιν. Ἐξ βιβλιοθήκης ταύτης δὲν ἐγένετο ἀμέσως, δι' ἣν προώριεται, χρήσις, ἀλλ' ὁ νῦν δῆμαρχος κ. Τρύφων Μουτσόπουλος ἐπραγματοποίησεν, ὡς πληροφοροῦμεθα, τὸν σκοπὸν τοῦ δωρητοῦ.

Ἡ ἀπώλεια τοῦ Μαυροκορδάτου ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς ἡλικίας του, ἀφοῦ ἐπὶ τριακονταετίαν ἠγωνίσθη εὐδοκίμως ὡς διδάσκαλος, καθηγητὴς, τμηματάρχης, πληρεξούσιος τῆς β' Ἑθνικῆς Συνελεύσεως, ὑπουργὸς καὶ συγγραφεὺς, ὑπῆρξε τοσοῦτον μᾶλλον ὀδυνηρά, καθόσον τὸ παρελθὸν προσιώζειν εἰς αὐτὸν μέλλον ἐν τοῖς γράμμασιν ἐπιφανέστερον καὶ ἐμελλε ν' ἀποβῆ ἡ κορωνὴ τῶν προϊόντων τῶν μελετῶν του. Οὐκ ἠδύνατο δὲ πρὸ πάντων ν' ἀποπερτώσῃ τὸ σπουδαῖον ἔργον, τὸ περὶ Νομοθεσίας τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, ὅπερ πρὸ πολλῶν ἐτῶν ἦτο τὸ κύριον ἀντικείμενον τῶν σπουδῶν του. Εὐχῆς ἔργον ἠθέλει εἶσθαι, ὅπως, τὰ εἰς τοὺς στενοὺς φίλους του γνωστὰ χειρόγραφα τοῦ συγγραμματος τούτου, ἀνατεθῶσι παρὰ τῶν διαπρεπῶν θυγατέρων τοῦ πολυτίμου ἀνδρὸς εἰς χεῖρας νομομαθοῦς, δυναμένου ν' ἀποπερτώσῃ αὐτό, χάριν τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς μνήμης τοῦ Δ. Σ. Μαυροκορδάτου.

Α. Γ. ΔΟΥΡΟΥΤΗΣ

ΓΥΡΙΖΕΙ ὁ νοῦς μου κἀποτε στὰ χρόνια τὰ παλὰ
στῆς χώρας τῶν παραμυθιῶν καὶ στοὺς τρανοὺς ἐγγάδες
στοὺς πύργους τοὺς χρυστάλλινους, στὰ κάστρα ἀπὸ γυαλιὰ
ποῦ ἱσιόταις πολεμοῦσαν γιὰ ξανουταῖς νυφάδαις.

Στὸν νοῦ μου ζωντανεῖθουνε οἱ πεθαμμένοι θρόνοι
κι' ἡ ἀρμονία τους μοῦ κοιμᾷ πόνους κρυφοὺς στὰ στήθεα
ὅπως μὲ ἐνανοῦριζε σὲ περιουμένο δαῖτυ
ἢ φαντασία τῆς γιαιγιάς καὶ τοῦ πιασποῦ ἢ ἀλήθεια.

Νὰ ὁ πύργος ὁ χρυστάλλινος μὲ τὰ χρυσὰ κλειδιά
ποῦ ἡ ζήγισσα ἢ στεντάμορφη κλειομένη ἀναστενάξει
καὶ καρτερεῖ τὸν ἔγγα της μακριὰ ἀπ' τὴν ἀμμουδιά
καὶ ὁ πόθος ἄγριο θερεῖ τὰ σπλάγγρα της σπαράζει.

Νὰ ὁ τρουβαδοῦρος ὁ γλυκὺς ποῦ στὴ χρυσή του λύρα
μέρα καὶ νύχτα τραγουδεῖ τὰ πάθη τῆς ἀγάπης
νὰ καὶ ἡ στρίγγλα ἢ μάγισσα κ' ἢ ψυχοπόνα μοῖρα
νὰ καὶ τοῦ πύργου ὁ φύλακας ὁ ἀνοίμητος ἀράστης.

Νὰ ὁ δράκος ποῦ ἀπ' τὸ στόμα του πετᾷ φωτιὰς καὶ κἀνει
καὶ μὴ νυφοῦλα διαλεχτὴ τοῦ πᾶνε κάθε χρόνο
νὰ τὸ τρανὸ ἐγγόπουλο ποῦ κάθεται καὶ κἀλει
μαρμαρωμένο στὸν χρυσὸ τὸν μαγικὸ τοῦ θρόνου.

Ἄχ! Ἐλα νὰ γυρίσωμε ἀγάπη μου γλυκειὰ
στῆς χώρας τῶν παραμυθιῶν, στὰ περασμένα χρόνια
ἐσὺ νὰ ἦσαι ἢ ζήγισσα τοῦ πύργου ἢ μυστικιά
καὶ τρουβαδοῦρος πλάϊ σου νὰ τραγουδᾷ αἰώνια.

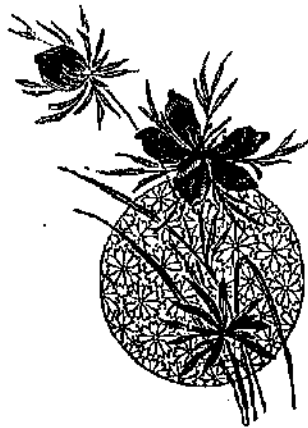

Ἐλα στὸν πύργο τὸν κρυφὸ νὰ πᾶμε νὰ κλειστοῦμε
καὶ σὺν περᾷ ἢ μάγισσα κι' ὁ κόσμος ἔλος γείνη
τριγύρω, γύρω μάραρο, σφιχτὰ ν' ἀγκαλιαστοῦμε
μαρμαρωμένο σὺμπλεγμα ἢ ἀγάπη μας νὰ μείνη.

(1898)

Γ. Β. ΤΣΟΚΟΠΟΥΛΟΣ

M

ΑΤΑΙΩΣ προσπαθὺν νὰ τὴν συγκρατήσουν καὶ ὑψοῦνται χεῖρες ἱκετευτικαὶ καὶ χεῖρες ἀπέλπιδες καὶ χεῖρες ἀπειλοῦσαι. Ὡλισθησεν ἤδη πρὸς τὰ ὕψη ὡς φευγαλέα σκιὰ καὶ ὑψοῦται ἐλαφροτέρα καὶ τοῦ ἀνέμου, ἐκεῖ ἔθου ὁ κοινὸς νοῦς δὲν θὰ δυνηθῆ νὰ τὴν φθάσῃ. Ἐπάνω ἀπὸ τὰς κενὰς κεφαλὰς καὶ ἀπὸ τοὺς στεῖρους ἐγκεφάλους πλανᾶται τὰρα ἢ σκιὰ τῆς μόνης, καὶ τὸ ὄρατον μετέωρον καὶ ἡ περιλαμπρὸς ἀστραπή ἐξακολουθεῖ τὸν δρόμον τῆς πρὸς τὰ ὕψη, πρὸς τ' ἀπροσπέλαστα πέρατα τοῦ κόσμου, ἐκεῖ ἔθου αὐτὴ καὶ μόνη ἢ ἐλευθέρα εἰς τὴν πύξιν τῆς δύναται νὰ ἐξιχθῆ.

Ταξιδεύει πρὸς τὸν ἀγνωστον κόσμον τοῦ ὅπου αὐτὴ διέγραψε τ' ἀτελείωτα ὄρια καὶ πρὸς τὰ Πάνθηα τὰ ὅποια ἐπλασσε. Διότι, ἰσχυροτέρα τῆς φύσεως, αὐτὴ εἶναι ἤτις ἐχάρισε τοὺς θεοὺς καὶ ἀνύψωσε τοὺς Ὀλύμπους τῶν αἰώνων καὶ ἐπέπνευσε τ' ἀριστοτεχνήματα.

Φεύγει τώρα τὰς χεῖρας αἱ ὅποια ὑψοῦνται πρὸς αὐτὴν ἱκετευτικαὶ καὶ ἀπέλπιδες καὶ ἀπειλοῦσαι. Δὲν εὔρει ἐκεῖ τὸν νοῦν ὁ ὅποιος νὰ τὴν σαγηρεύσῃ καὶ δὲν ἐθεώρησε κανένα ἐγκέφαλον ἱκανὸν νὰ τὴν σύρῃ εἰς τὰ δεσμά του. Αἱ ἀξιώσεις τῆς εἶναι πολλαὶ καὶ διὰ τὸν γάμον αὐτὸν εἶναι ἀπειράριθμα τὰ προσόντα τὰ ὅποια ζητεῖ.

Καὶ πετῆ εἰς τὰ ὕψη, εἰς τὰς χώρας τὰς γαλανὰς καὶ τὰς ἡλιολούτους τὰς ὅποιās αὐτὴ ἐπλασσε καὶ εἰς τὰς ὅποιās πλανῶνται τώρα αἱ ὑψηλαὶ διάνοιαι καὶ τὰ μεγάλα πνεύματα. Πετῆ νὰ τελειώσῃ ἐκεῖ ἐπάνω τοὺς ἁρμονικοὺς γάμους ἀπὸ τοὺς ὅπουλους γεννῶνται τ' ἀριστουργήματα, καὶ οἱ ὅποιοι ἐδημοῦργησαν τὴν Ἰλιάδα καὶ τὴν Ἀντιγόνην καὶ τὸν Ἀμλέτον καὶ τὸν Ἑρμῆν τοῦ Πραξιτέλους.

Θεά, ἀριστοκρατεῖ, διολισθαίνει ὡς σκιὰ ἀπὸ τὰς χεῖρας αἱ ὅποια παρακλητικῶς ὑψοῦνται πρὸς αὐτὴν.

Διὰ νὰ τὴν συγκρατήσουν χρειάζονται τὴν δύναμιν τὴν ὅπου δὲν ἔχουν καὶ εἰς τὴν ἰδικὴν τῆς τὴν ἀντίστασιν θραύονται, ὡς λεπτὰ καὶ ἀδύνατα κρῦσταλλα τὰ δεσμά τὰ ὅποια ἐχάλκευσαν δι' αὐτὴν ἀνίσχυροι ἀνθρώπων χεῖρες. Κατακυλλοῦνται εἰς τὴν ἄβυσσον αἱ ἀλύσεις καὶ ἡ Θεά

※ Η ΦΑΝΤΑΣΙΑ ΦΕΥΓΟΥΣΑ ΤΑ ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΕΣΜΑ ※